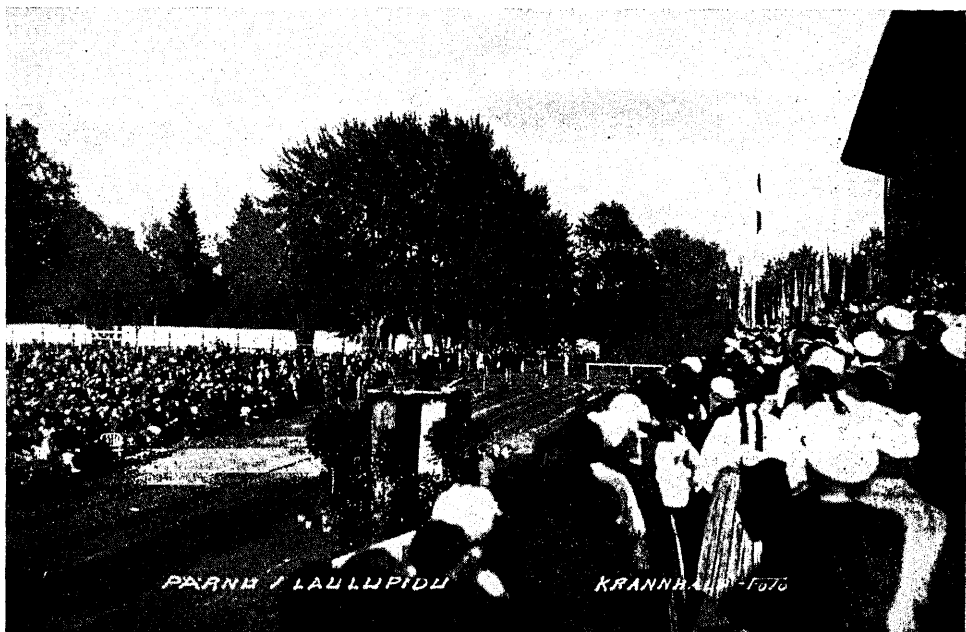

Miss Kaleht

NR. 7/8 JUULI-AUGUST 1939

Helikunstnike aadresse :

- Arder, A.**, konservat. lauluõpetaja, ooperilaulja, Vismari 17-a—11.
- Avesson, Elsa**, klaverisolist, saade, Vabriku 23—1, tel. 432-21.
- Brauer, Evald**, konservatooriumi õpetaja, flöödi- ja teooriatunnid. Valdeki tän. 74, Nõmme.
- Brinkmann, Kurt**, viulukunstnik, tunnid, Kesk-Kalamaja 7—1.
- Gents, Harry**, klaverisolist, klaveriõpetaja, muusikateooria, S. Tatari 10—12, tel. 425-74.
- Hellat-Lemba, L.**, konservatooriumi vanem lauluõpetaja, ooperilaulja, Imanta tn. 3—4, tel. 464-84.
- Indra, Paul**, Rulkoviuse 26—10, tel. 426-20.
- Järv, Ida**, kontsertlaulja ja lauluõpetaja, Harju 29—4.
- Koha, Tekla**, Riigi Ringhääling, Vismari tn. 26—7.
- Kõrb, Aino**, pianist, Weizenbergi tn. 15—1, tel. 301-08.
- Lilv-Pürgve, Alviine**, klaveriõpetaja, Õle tn. 6—11, tel. 478—97.
- Meri, Andrei**, konservat. fagotiklassi õppejõud, „Estonia“ teater.
- Tamm, Aino**, laulukunsti stuudio, Tina tn. 23—30, tel. 302-40.

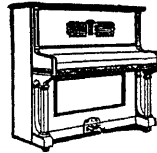
Tenno Vironi, laulja ja lauluõpetaja, Narva mnt. 56—5.

Tobias, Silvia, harfikunstnik, konservatooriumi õpetaja.

August Permman, O.-ü. „Esto-Muusika“ ja Tallinna Konservatooriumi klaverimeister ja-häälestaja. Tallinn, Gonsiori 43—2, tel. 320-51.

Muusikamuuseum:

Müürivahe tn. 12, avatud: pühap., teisip., neljap. kella 12—14.

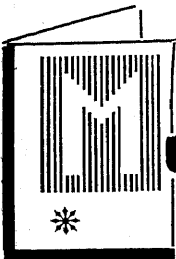
Klaveritööstus

K. Saar

Liivalaia 64

Telefon 457-01.

Soovitab
otse töökojast **pianiinosid**,
mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt
võrdsed välismaa kuulsamate firmade
omadega. Parimaks tõenduseks—ostud
ja soovitud muusikatundjailt.

MUUSIKALEHT

1939. XVI. AASTAKÄIK
ÜHES NOODILISAGA

E. L. L. liikm. — aastas	Kr. 2,50
Teistele	„ 3,—
Välismaale	„ 4,50
E. L. L. liikm. poolaastas	„ 1,25
Teistele	„ 1,50
Välismaale	„ 2,30

ILMUB 10 KORDA AASTAS
TELLIMISI VÕTAVAD VAS-
TU KÕIK POSTIASUTUSED

TOIMETUSE JA TALITUSE ADDRESS:
TALLINN, LAI TÄN. 11. TELEFON 431-82

SISUKORD:

Mittelauljad õpilased ja nendega
käitumine — A. Velmet.
Põhialuseid ja lähtekohti muusi-
kalise kasvatuse teostamisel —
R. Päts.
Milleks see mõttetult pikk oota-
mine sääli? — E. Marguste, V.
Maasik.
Tartu meeslaulupäevalt — A. Ka-
semets.
Pärnumaa laulupeolt.
Estonia Muusika Osakonna kont-
sertmatk Soome.
Leedu muusika arengust — Riho
Päts.
Rohkem omamuusikat — Ülo Top-
mann.
Voldemar Leemets †
Muusikategelane Karl Leinus 50-
aastane.
Mittmesugust.

Muusikaleht

A. VELMET

Mittelauljad õpilased ja nendega käitumine

Algame vana tuntud fraasiga: eestlased on laulja rahvas. Ärgem vaielgem sellele vastu, sest mineviku traditsioonid ja arvukad laulukoorid tõendavad seda üsna kujukait. Kuid me teame ka, et itaallased, hispaanlased j. t. lõunapoolsed rahvad seisavad eestlastest oma loodushääle poolest ees. Muidugi on siin mõjuvad mitmesugused tegurid. Kui üks instrument — klaver, orel, viul jne. — kõlab teisest paremini, siis leidub selleks teatud määral konstruktiivseid põhjusi. Hääel resp. laulmine sünnib instrumendi — hääleaparaadi abil. Kui konstateerime ühe või teise rahva juures loodushääle protsentuaalset enamesinemist, siis peab siin leiduma vahe hääleaparaadi funktsionaalses olukorras.

Jättes kõrvale kaudsed tegurid, millised avaldavad negatiivset mõju kõlalisele väljendusele, vaatleme hääleaparaadi funktsionaalseid puudusi ja selle järeloomõjusid.

Kõigile on tuntud itaallaste, hispaanlaste j. t. lõunapoolsete rahvaste suur temperament ning sellest tingitud rohke kõnelemine. Viimane on teinud aga nende kõneorganite lihased liikuvaks ja painduvaks. Teame aga, kui vähe ildiselt kõneleb eestlane — ja tihti siin ongi põhjus, miks meil leidub küll palju inimesi, kes laulu armastavad ning meelsasti kuulavad, kuid laulmine ise tekitab mitmelegi raskusi. Ilusa ja kõlava laulu saavutamiseks on tarvis mitmesuguseid lihaseid koostõhena. Jättes kõrvale kõik muu, nimetagem üht olulist seika. suu hoidmisest oleneb suurel määral see, kas meie hääel on kõlav või mitte.

Jälgides õpilaste suuhoidu kõnelemisel ja laulmisel, leiame neid, kelle huulte, lõua, keele seisang — sõnaga suuhoid on väga loomulik ja normaalne. Need eivad iseenesest õige toonlandmise ja sääraseid hääli nimetatakse sellepärast loodushääleteks. Teis-

tega tuleb aga suur töö teha, neid peab õpetamise ning kannatliku juhatamisega viima õigele toonisünnitamisele ja hääldamisele.

On üteldud, et meil leiduvat laste hulgas rohkem lauljaid kui täiskasvanute seas. Sellest muidugi loogiline järeldus: lauluõpetus kui vokaalne kasvatus on jätnud midagi tegemata. Meil puudub selle väite tõenduseks siiski põhjalik uurimus lokaalse mõttes, võiksime aga kinnitada A. Busemann'i uurimuste najal, et lastel ja nooruritel on kunstilisi sihte taotlevatest ainetest huvitavam laulmine, teisel kohal ilukirjandus ja kolmandal joonistamine. (Vrd. prof. Georg Schünemann — Musikerziehung lk. 217). Täienduseks võiks nimetada, et ka allkirjutanu korraldas sellega katse umbes paarisaja alg- ja keskkooli õpilasega. Andmed näitasid, et vanemate klasside poole minnes ja eriti noorukieas protsent laulmise kasuks tõuseb eriti tütarlaste arvel. Kui aga nüüd täiskasvanute hulgas lauluhuvi teataval määral kahanema on hakanud, siis küll sellest, et koolist lahkudes ei ole musitseerimise võimalused enam nii kättesaadavad ning siis andutakse spordile ja teistele aladele. Isegi keskkoolidesse edasimineki ei paranda asja, sest praeguse vähese tundide arvu juures ei suuda paremgi õpetaja siduda kuigi püsivalt õpilasi lauluga ja muusikaga. Et aga kool muusikalise kasvatusel alal ka kõike ei ole teinud, seda ei maksa salata.

Väide eestlaste lauluarmastusest ei ole paljas ilukõne, vaid siin leiduvad selleks kindlad alused. Koolilaulmist teadlikult juhtides võiks meil esineda peagu samapalju loodushääli kui itaallastel, sest eriti keeleline eeldus pole meil palju halvem, kuna vokaale ja helisevaid konsonante on rohkkesti. Vokaalses väljenduses võiksime mittesobivaiks pidada ainult mõned üksikud helitüd konsonandid ja paar-kolm spirantli. Pääleli on

statistika kindlaks teinud, et eesti keeles esinevad sagedamini need häälikud, mis soodustavad laululist väljendust. Kui siia juure arvata, et täielist muusikalist kurtust on eestlaste hulgas vähe, siis peame mõnevõrra ebaloomulikuks olukorda, kus klassis leidub palju õpilasi, kes nimetavad endid mittelauljajaks.

Kui jälgime esimesse klassi tulnud õpilaste laululist arenemist, siis ei leia me siialt kuigi palju muusikalisi kurte, ent ometi tekib lauldes kakofooniat. Millest säärane olukord?

Meie ei taha sagedasti arvestada, et laps tingib aine ja selle pakkumise, mitte õpetaja. Seepärast tuleb enne põhjalikult selgeks teha, kui kaugel on laps oma muusikalises arenemises ning alles siis võib kaaluda töövõtteid ja teha otsuseid. Kõigepäält pole sugugi õige säärane harjumuseks saanud komme, kus pakutakse lapsele tooni, mida ta peaks tabama ja sellest hakkama teatud viisi laulma. See ebaõnnestub väga paljudel juhtudel, sest lapsed ei ole võimalised antud tooni tabama, küll võivad nad aga laulda mõne astme võrra üles ja alla sellest toonist, mille nad vabalt, ilma hääle pakkumata võtavad (nn. alg- ehk primaartoon).

Väga paljudel I kl. õpilastel on nü. ruumiline tunne olemas, nad tajuvad viisilist liikumist, kuid ei suuda seda täpselt järel teha. Ruumilise taju faas muusikalises arenemises on loomulik, kuigi peame seda pisut hiljaks jäänud nähteks, kui see ilmneb ikka veel juba koolitunud lapse juures. Säärane arenemise hilistumine esineb enamuses nende laste juures, kes pole õlnud lasteaias, või kelle vanemad kodus väga vähe laulavad. Kui säärased lapsed juhtub klassi kohta kogunema palju, siis väiksemgi väärtus meetoodilises käsitluses võib viia olukorrani, kus pole ühtegi õpilast, kes saaks korralikult laulda. Seesugustel puhkudel tuleb hoolega valida vahendeid, millega tahetakse muusikalist kasvatust juhtida. Tegelikult laulmise juures käidagu teed, mida soovivad tuntud saksa pedagoog Walter Kühn. Lauldagu väga väikese — tertsi või kvardi — ulatusega esinevaid viisikesi, kusjuures need toetuvad laste manuaalsele tegevusele, gümnaastilistele liigutustele, või on esile kutsutud mõnest muust huvitavast olukorrast.

Eeltoodu arusaadavalt käib algkooli I ja vahest ka II klassi kohta. Hoopis isesugused põhjused on aga mittelaulmises vanemate klasside õpilaste hulgas.

Me leiame tihti õpilasi, kes ütlevad, et neil polevat lauluhäält, et nad polevat kunagi laulnud ja nad ei saavat üldse laulda. Kui seda võetakse väga kergelt, jäetakse küsimus põhjalikumalt uurimata, rohkendatakse „mittelauljaid“ vastu õpetaja soove ja

tahtmist. Nagu ütlesin esinevad säärased „mittelauljad“ algkooli vanemais ja keskkooli klassis, kuna algkooli I—II kl. õpilane ütleb seda väga harva, pigemini pistab ta laulma — ükskõik kuidas.

„Mittelauljail“ on aga omast kohast tõepoolest õigus, kuigi mitte täielikult. Õpilane tunneb, et tal on paha laulda. Ta ei taba alati õiget tooni. Ta saab aru, et tema naaber laulab paremini. Juba säärane isenda tundmine ja teise laululiste võimete korralik kritiseerimine on õpilase muusikalise taju ja kuulmise teravuse tunnuseks, ent siin esineb keerukaid komplekse, mis ei lase õpilast täiel määral laulutunnist osa võtta.

Üldise arusaamise järgi tähendab klassikursuse lõpetamine teatud ainehulga kindlat omandamist, praegusel puhul vastavate laulude tundmist ning mõnesuguste oskuste ja võimete evimist. Oskuste ja võimete siluliseks väärtuseks suurelt osalt on aga hääleliste funktsioonide teadlik kasutamine. Et selle nõude täitmisega tuleb raskusi, on isenesest mõistetav. Lapsed tulevad ju kooli väga erisugustest olukordadest ja isesuguse arenemisega. Päälegi ei saa praktilise laulmise juures kuigi nimetatavalt kasutada individuaalset tööd, milletõttu peavad teistega koos laulma ka need, kelle arenemine pole jõudnud nii kaugele, kui paljulaulnud ja laulukuulnud õpilasi. On ju nii, et „ümisejaid“ ei võeta arvesse ja laulu valikul toimitakse „lauljate“ õpilaste kohaselt. Esimeste õnnetuseks on nad aga häälelises arenemises jäänud mõnevõrra maha. Nende diapasoon on väga kitsas. See ei tähenda, et nad ei saaks laulda kõrgemalt või madalamalt, vaid üle teatud piiri nad ei taba enam puhtasti.

Kui nüüd kasutatakse laule, mis väga palju liiguvad õpilaste tajupiiridest väljaspool, siis kujunevad neist õpilased, kes vanemais klassis peavad endid õigusega „mittelauljajaks“. Kuna neid varem tihti hoiatati ja manitseti tasa laulma, et mitte segada „häid lauljaid“, siis on nad oma vokaalses väljenduses jäänud argadeks ja saamatuteks. „Mul ei ole lauluhäält“, on säärase õpilase tavaline vahendus. Neil näib õigus olevat, sest kui neid laulma panna, siis tõepoolest nad esinevad pisut kummaliselt. Nende kõigi juures paisab aga silma huulte ja lõua äärmiselt väikesed ning kangestunud liigutused. Leidub ju inimesi, kes räägivad nii, et suu ja huuled püsivad ükskõik millise hääliku puhul ühtemoodi. Laulda aga liikumata suuga on tõepoolest raske. Kõneorganite lihaste puiseks jäämine ongi eestlaste vähesee kõnelemise üks hädaohte, mida peab paraliisima sellega, et nõutakse korralikku hääldamist ja suu avamist, sest sageli katsutakse laulda

ja rääkida nii, et hambadki on kramplikult koos.

Küesolev kirjutis neis küsimusis ei hakka tooma statistikat, kuna eesmärk oli põgusasti sõnavõttus vihjata olukorrale, mille äratundmine defekte kõrvaldada püüdmise viib asja paremusele. Seejuures on muidugi tähtis, et omatakse selge ülevaade, milline olukord ühe või teise õpilase juures osutub päämises takistuseks vokaalsel arenemisel.

Arusaadavalt pole ülalnimetatud põhjused tegelikul laulmisel ainukesed takistajad. Sagedasti on selleks ka haigused, nagu kahepoolsed ja poliüübid. Mõne hääliku puudumise tõttu võib õpilane kartlikuks muutuda. Kui siia juure arvata veel puudulik muusikaline mälu ja ebaõige hingamine, siis satume tihti olukorda, mis nõuab palju ja tülikat tööd, et jõuda tulemusteni.

R. PÄTS

Põhialuseid ja lähtekohti muusikalise kasvatus teostamisel

Järg.

Koolimuusikaõpetuses veel lisandub muidugi ka see tähtis moment — kuivõrd üldine koolikorraldus võimaldab erivajadustega tööd. Ja siin peab otsekohe ütleva, et need võimalused on kaunis piiratud. Ometi ei tohiks kasutamata jätta olevaidki võimalusi. Üks tähtsamaid neist on — õpilasi kaasa tõmmata aktiivsele musitseerimisele.

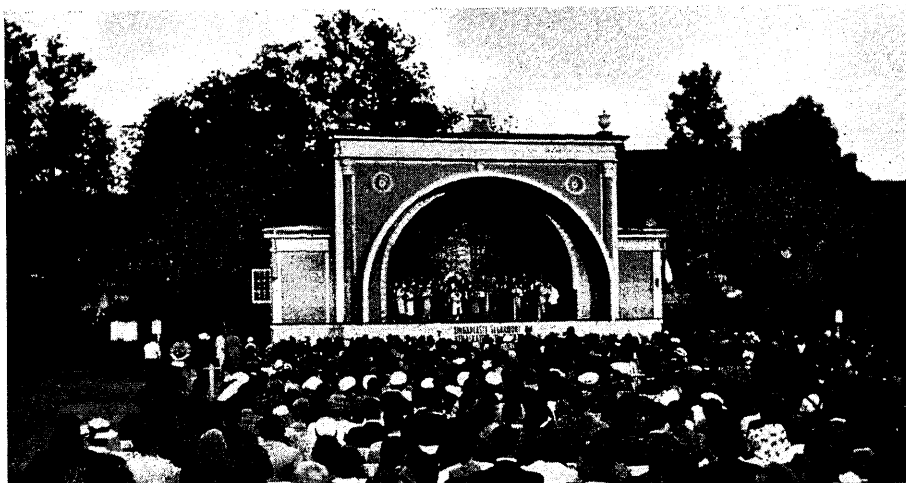
Kui rääkida mitmehäälsest laulmisest sooritusest, siis sobivaim on sellega algust teha realisti eas, s. o. 9—12 a. vanuses. Nagu teada, lastel ei ole kerge alul harmooniaga harjuda. On vaja leidlikkust, et laste loomulikku huvi mõningate edusammudega kindlustada. Ei ole mõistlik mitmehäälsete soorituste algastmel paljuhäälsusega liialdada (näit. 3—4 h. lauludega). Parimaks lähtekohaks on paralleelses joones arenev kahehäälsus kõlamõõdukas soorituses. Selle kaudu lapsed õpivad soodsaimalt lihtsat harmoonilist muusikat tajuma ja ka sooritama ning üksikuid hääli eraldama ja kooskõlaliselt sobitama. Kõige selle juures avaldub muidugi võimete samalaadseid individuaalsusi, mis ilmnesid teistegi tajude juures.

Nende olukordade täpseks registreerimiseks on soovitav tabeli menetlus, kus õpilase kohta märgitakse andmed kõigi puuduste kohta. Aegajalt individuaalset kontrolli teostades saadakse kindlaks teha edu või koguni tagasiminekut, ühtlasi omandatakse pilt, millisele olukorrale tuleb erilist tähelepanu pöörda.

Lõpuks märkigem, et küsimuse lahendamisele ei vii ainult üks tee, ent tähtis on see, et vokaalne areng läheks rada mööda, kus kaovad järkjärgult arusaamatud olukorrad ja tehnilised takistused. Kui aga viimaste kiuste õpilase muusikaline arenemine jõuab niikaugele, et ta on võimeline arvustama oma naabri laululisi võimeid, tunneb aga sääljuures enda saamatust, siis ilmneb siin alaväärsuse kompleksi tekkimise hädaoht ja viimane on laulmise suurem vaenlane.

Jälgides selleaaliste õpilaste rütmiliste võimete arenemist, võib märgata, et kui väikelastele, s. o. umbes kuni 9 a. rütm ja meloodia moodustavad ühtekuuluva, lahutamatu terviku, siis 9—13-aastased on juba võimelised rütmilise meloodiast ka lahutama. Üldiselt rütmilise alane erinevus on erakordselt tähelepanudav ja katsed näitavad, et rütmiline anne ei ole sõltuv meloodilisest andest, see on omaette taju. Näiteks leidub väikelapsi, kes rütmiliselt on erksamad kui vanemad, aga tuleb ette ka häid meloodikuid, kelle rütmiline anne on väga ebatäpne jne. Rütmitunde arendamisel annavad paremaid tagajärgi niisugused harjutused või liikumismängud, mis kogu keha ja meeled kooskõlaliselt rütmilisse tegevusse rakendaksid.

Mis puutub muusika vormesse sel arenemisastmel, siis varemalt avaldunud instinktiivse tervikusele püüdmise kõrval juba nähtub ka elementidesse tungimist, kui seda aga vastavalt juhitakse. Selles eas võib juba selgitada muusikalist lauseehitust, kas näit. väljudes grammatikast, seikadest kujutavkunstist (ornamentikast), või tehnikast (konstruktsioonireeglid) jne. On rohkesti võimalusi selgitusteks — ja neid tuleb kasutada, et lapsi

Leedu raudteelaste koor Kadrioru kõlakojas esinemas

Foto Uustalu

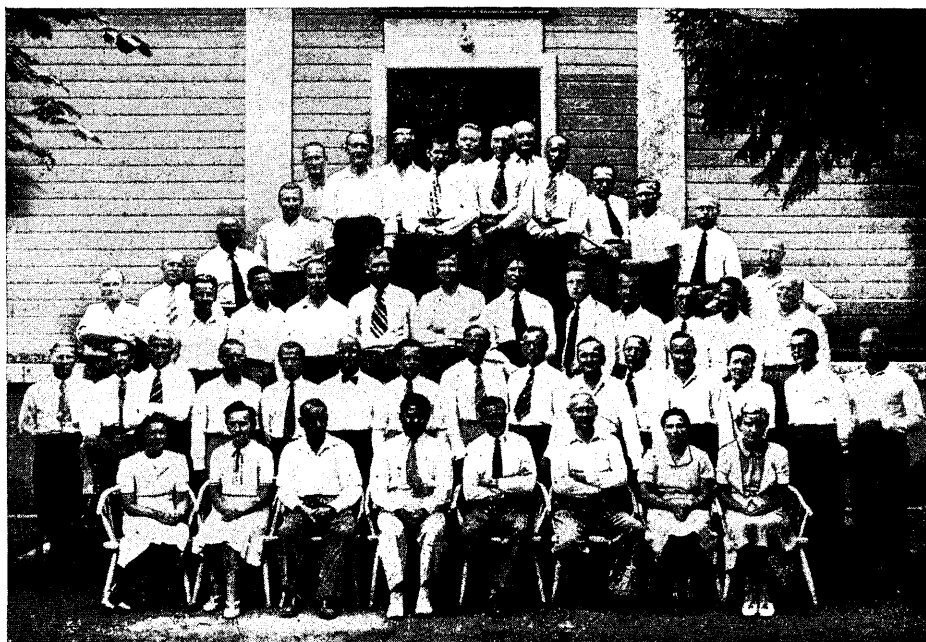
pühendada ka muusika vormi saladustesse. Neile peab selgeks saama, et meloodialgi on oma kindel ehitus ja kujunemine. Selleks on otstarbekaim kasutada huvitavaid, elavaid ning kaasakiskuvaid võimalusi lõbusate muusikaliste mõistatuste ja ülesannete näol (näit. antud lauseõigu täiendamine laste poolt, vigase konstruktsiooniga viisi ettemängimine, arvustamine jne.). Jällegi õpetaja leidlikkus ja ergutav huvi peavad siin mõõduandvaks saama.

Ega siis loominguulised katsetusedki jää tulemata. Muidugi lapsed ei „komponeeri” sõna otseses mõttes, vaid nad koostavad ja kasutavad seda materjali, mida nad õpitud laulude kaudu on omandanud. Aga viisikese sepitsemine antud tekstile, eel- või järelmängu moodustamine (muidugi vaba ülesandena neile, kes mõnd pilli käsitlevad) mõnele õpitud laulule — need pakuvad rohkestigi huvi. Väga ergutavalt mõjub selliste katsete ühine vaatlemine ja nende kiitmine teiste ees. Niiviisi asja juhtides ning õpilasi nende püüetes julgustades võib kindel olla, et lapsed eranditult sellest haaratud saavad ja igatiks end kuidagi väljendada püüab. Kõik sõltub vaid õpetaja suhtumisest ning innukast, ergutavast ja vaimustavast juhtimisest.

Puudutades algkooliealise lapse muusikalise elamise küsimust, võib katsete järelduksena märkida, et kõnesole-

vas vanuses lapsi huvitab kas neile lähedasem, arusaadavam, enamasti karakteristlikku laadi muusika või siis osavad tehnilised sooritused, orkestri koosseis, uued pillid ja kõik niisugune asjandus, mis väliselt oma uudsusega tähelepanu äratav, tungimata kuulnud teose sügavamasse sisusse. Kunstilises mõttes ulatuslikumad teosed ei suuda haarata last sisuliselt. Teda huvitab rohkem, kuidas mängiti, millistel pillidel, missuguses ümbruses jne. Tungib esile puhtasjalik ja väline huvi. Seda tuleb arvestada ka muusikalise kasvatuseteostamisel. Ei saa ega tohigi päälle suruda sellist muusikat, olgugi kunstiliselt kõrgeväärtuslikku, mis veel ei vasta lapse üldisele arenemistasemele. Seevastu jõukohaselt mõistetavad sooritused on aiva tervitatavad.

Sisulised huvid hakkavad idanema alles puberteediaja saabumisega. Nagu teada, see on inimese eluga, mil need tungid, mis sirutuvad enda olemuse täiendamisele, oma „mina” leidmisele ja oma suhete selgitamisele kõige ümbritseva, — avalduvad spontaansse jõuga. Kõigis piirkonnas nooruil tekib võitlusi probleemide ja eluküsimuste pärast — ning seda järeleandmatult kuni mingi oma vaatepunkti kujunemiseni. Neist noorurajastu elamusist kujunebki isiksus, individualiteet. Uurimused, mis käsitlevad nooruri murranguajajärku, kasutades selleks faktiliste vaatluste ja ankeetide

Kadrioru tänavane suveorkester

kõrval ka selliseid materjale, nagu päeva-
raamat, mis on õieti nooruri lähemaks
usaldusmeheks, — näitavad, et muusika
rohkesti end seob nooruslike unistuste ja
isegi esimese armastusega. Muusika mõjud
avalduvad ka vabastumises igapäevaseist
muredest. Tekib tarvidust kollektiivse
musitseerimise järele laulukooris ja teistes
noorsoo organisatsioonides. Sellega haa-
ratakse mõlemad tähtsad momendid
muusikalisest elutundest: muusikasse sisse-
tungimine ja ühiskonda kuulumine.

Noorsoo huvivid käsitlevate uurimuste
järgi vastavad läbitöötatud materjalid näi-
tavad (A. Busemann'i uurimus 4000 õpila-
se kohta) et üldse kunsti nimetatakse
esmakordselt sagedamini just 14—15 elu-
aasta paiku, kusjuures ühes aastatega ka
huvi kunsti vastu näitab aiva tõusuten-
dentsi. A. Busemann'i uurimuse järgi
muusika evib esikoha noorsoo
kunstiliste huvide seas. Nimelt ligemale
50% kõigist kunstihuvidest langeb muu-
sika kasuks (teisel kohal on kirjandus ja
kolmandal kohal kujutavkunst).

Ka meie algupärasest ainulaadsest teos-
test, nimelt A. Kuks'i uurimusest „Eesti

koolinoorsoo ideaalid”, mis käsitleb läbi-
töötatud materjale ümmarguselt 55.000
eesti õpilase kohta 8—20 a. vanuseni, näh-
tub selgejoonelisi vihjeid muusika
eelistusele. Erilise reljeefsusega need ilm-
nevad vastuseist küsimusele — mida ar-
mastavad teha vabal ajal eesti
noored? Need näitavad, et vaimse
töö harrastamises kunstialade eelis-
tamine on isegi kahekordselt suurem, kui
näit. teaduse ja kirjandusealade eelista-
mine ühtekokku. Kui A. Kuks'i uurimu-
ses kunsti võetakse laiaulatusliku mõis-
tena, mis ühendab endas kõik kunsti eri-
harud päälle eraldi näidatud kirjanduse,
siis vaadeldes uurimuse tulemusi noorsoo
lõbusa ajaveete harrastamise
seisukohast, näeme ometi, et suhteline üle-
kaal otse tugeva vallutavusega langeb
laulule, mängule ja tantsule —
nii siis tegevusaladele, mis on seoses
muusikaga. Võrdluseks olgu märgi-
tud, et spordi ja muude harrastuste %
kokku on kaks korda väiksem, kui laulu-
mängu-tantsu harrastamise %. Kui veel
lisada, et noorsoolt omale eeskujuks vali-
tud ajaloolistest suurmeestest umbes 9%

langeb helikunstnikele (Beethoven, Mozart, Čaikovski, Schubert, Mendelssohn, Paganini, Liszt jt.), siis see näitab ilm-
sesti õppiva noorsoo tugevat huvi muu-
sika suhtes. Seda kinnitab ka EÕL laulu-
ja muusikatoimkonna poolt hiljuti ülemaa-
lises ulatuses korraldatud ankeetki, mille
järgi $\frac{1}{3}$ kogu eesti koolinoorsoost tegutseb
kooli laulukooris ja orkestris.

Meie kohus olgu seda huvi erksana säi-
litada.

Rääkides edasi nooruri suhtumisest muu-
sikkasse, peab märkima, et kui lapsepõlves
muusikalise ettekande puhul tähtsaimaks
huviobjektiks olid enamasti puhtvälised as-
jaolud, siis nüüd — noorurieas — juba
avaldub tungi sisu suunas. Harrastatakse
isegi arvustavat suhtumist. Seejuures
noorur on enamasti viimseini subjek-
tiivne — näeb kõike endast välju-
des. Ja paistab nii, et just selle isikli-
kult kaasaelava ja kaasatundva suhtumi-
sega nooruri muusikaline maailm elustub-
ki seesmiselt, täitub mitmesuguste ideede-
ga ja unistustega. Katsed on näidanud,
et ühes vanusega tõuseb ka nooruri huvi
tõsisemale muusikale. Seejuures romanti-
line muusika (Schubert, Mendelssohn) osu-
tub noorurile eriti lähedaseks. Nooruris
avaldub ka juba teatud iseteadvus.
Sageli üleolevusega vaadatakse endast
väiksemate võimetega vanema inimese
muusikalisele sooritusele, aga oma puudu-
likegi võimete üle oldakse küllalt uhke.
Musitseerimisel eneskriitika puudub sa-
geli peagu täielikult, isegi kuni koomiili-
suseeni. Ei ole harvad juhud, kus näit.
Liszt'i rapsoodiat või mõnd ooperi aariat
kangutatakse nii, et seda peagu ära ei
tunnegi, kuid seda tehakse suurima tõsi-
duse ja kaasaelava vaimustusega. Suure-
malt jaolt noorureil on kalduvus üle-
pakkumiseks muusikalisel sooritusel,
kusjuures soorituse puhtus ja täpsus
ei mängi kuigi suurt osa. Eelistat-
akse raskusist üle libiseda, et aga väl-
jenduses rohkem anda.

Mis puutub pillimuusika har-
rastusse, siis murdeajajärk toob kaa-
sa emma-kumma, kas tugeva tarviduse
selle järele, või täieliku hoolimatuse selle
vastu. Esimesel juhul võidakse asja kal-
lal tegelda kas või tundide viisi; teisel ju-
hul huvi languse võis põhjustada kas liig
vähene edu, või siis asjaolu, et instrument
ei võimaldanud vajalisel määral endaaval-
damist. Musikaalsus iseendast aga sageli
elab vormiliselt edasi.

Oma muusikaline produktsi-
oon, mis lapsepõlves seesmistest takistus-

teta voolas, jääb peatuma. Noorur hak-
kab aru saama, et tema leitud jäävad
kaugele maha suurte meistrite omadest,
hakkab mõistma, et ta ei valitse veel
kunsti tehnikat oma ideede täiusliku väl-
jendamiseni. Need saamatud katsetused ot-
semalt heidetakse kõrvale ja tuntakse lõ-
bu vähemalt lemmikhelindite ümberkirju-
tamisest. Kui siis spetsiaalõpinguile pü-
hendutakse ja mõningal määral juba teh-
nilisi vahendeid õpitakse valitsema, siis
muidugi järgneb endaavaldus — tulvil noo-
ruslikku vaimustust ja loomisrõõmu. Peab
märkima, et just puberteedi ajajärgul loo-
mingulised tungid avalduvad otse usku-
matu jõuga, ühtlasi samal ajal otsustub ka
tõeline loov muusikaline võime.
Muidugi sellised nähted on ju erandlikud.
Tavaliselt piirduakse asjaarmastajaliku
harrastusega muusika alal, käidakse kont-
serdel, võetakse osa oma kooli orkestrist
ja laulukoorist või siis muusikaringi tege-
vusest. Üldiselt nooruris avaldub tugev
tahe oma kolleegidega koos olla, mingile
ühiskondlikule või kunstilisele tõekspida-
misele väljendust anda.

Nii laulukoor oma kuuluvusega muusi-
kalis-sotsiaalsesse ühiskonda evib tähtsa
koha nooruri elus. Noorur noorsoo kooris
pääseb oma elamuste maailma. Ühtlasi
ta on õnnelik kuulumise üle ühisesse sõp-
rusliitu, mille kunstilise ühistöö saavuti-
sed tiivustavad teda aiva uute muusika-
liste ülesannetega toimetulemisele. Pari-
maks tunnistuseks selliseist üritusist on
kas või näit. T. Koolinoorsoo Muusika Ühin-
gu segakoor, mis aastate jooksul on püsi-
nud arvestatava kontsertkõnna. Selliseid
üksusi võiks meil aga märksa rohkem olla
— vähemalt igas suuremas linnas. Et nad
kasvatustlikust, eriti aga muusikalisest sei-
sukohast suudavad pakkuda noorurile va-
jalist, selles ei ole mingit kahtlust. Peab
ütleva, et selliseist asjaarmastajaist ku-
junebki tähtsamaid kaastegelasi ja kande-
jõudu meie muusika arenemisele. Seepä-
rast tuleb hoolitseda, et noorsoole saaks
osaks senisest rikkalikumaid võimalusi
osavõtuks säärasest tegevusest. See on
üks muusika eest hoolitsemise ja muusi-
kalisel kasvatusel tähtsamaid tegevuspõlde,
ühtlasi ka loomulikumaks sidemeks kooli
muusikalise kasvatus ja muusika-
kultuuri vahel väljaspool kooli.

*

Eeltooduga üldjoones on vaadeldud lap-
se muusikalist arenemist imikueast kuni
noorurieani, ühenduses sellega ka neid põ-
hialuseid, millele oleks mõeldav rajada
muusikaline kasvatus.

Nüüd tekib küsimus, millest lähtuda muusikalise kasvatuses teostamisel, kui nõudeks säada, et see võimalikult kõige kõrgemal arvatakse lapse loomuliku arenemise üksikuid faase ühes nendes ilmnevate omapärasustega ja et see tervenisti suudaks last kaasa haarata temas peituvate loomulike omaduste edasiarendamiseks.

Kõige eeltoodu põhjal tähtsaima lähtepunktina muusikalise kasvatuses ulatuslikumaks teostamiseks tahaksin kõigepäält märkida seda, et muusikast aktiivset osasaamist tuleks võimaldada eranditult kõigile. Seda nõuab teaduslikult ja ka praktiliselt tõestatud fakt, et muusikaliste heliliste ainete (nagu rütm, meloodia, harmoonia, dünaamika, vorm jne.) tajumisevõimed on arendatavad samadel alustel, nagu kõik teisedki inimvõimed. Järelikult tuleb võtta seisukoht lähtepunktiks, et peagu kõik inimesed on teatud mõttes „muusikalised“. Eriti aga tuleb rõhutada seda, et väikelapsed on muusikaliselt eranditult mõjutatavad ja arendatavad.

Praktiliselt see asjaolu säeb kõigepäält lasteaias ja algkooli nooremate klasside muusikaõpetuse suhtes iseäranis tähtsaid ja asjatundliku süstemaatiliseusega läbimõeldud ülesandeid, eriti individuaalseks tööks. Ka üldiselt meie koolimuusikaõpetust peaks läbistama märksa sihiteadlikum kasvatuslik joon, kui see praegu ilmneb. Arvestades seda, et muusikaõpetuse praktiline teostamine üldiselt siiski ei ole suutnud anda niisuguseid resultate, nagu võimaldaks kasvatuses loomulik progress, saab vaid järeldada, et pääsüü langeb puudulikule muusikalise kasvatuses teostamisele, mis ei ole suutnud edasi arendada (mõnikord isegi säilitada) lapses peituvaid loomulikke muusikalisi omadusi.

Kui seda küsimust sügavamalt analüüsida, siis selgub, et suurim viga on tehtud enamasti õpilase muusikalise passiivsuse arendamisega, sest nii tähtsad pedagoogilised faktorid, nagu isetegevus ja loominguuline moment on muusikaõpetuses tihti samahästi kui väljalülitatud.

Nüüdsel tehnikas ajastul, kus passiivsus koduses muusikaharrastuses raadio näol — nagu seda kodudes tavaliselt harrastatakse — on viidud kõrgeima tipuni, tuleks sellele rohkem vastukaalu säada. Kui iseseisva muusikalise mõtlemise ja muusikalise endaavalduse puuduliku rakendamise võimalused on sagedasti olnud muusikakasvatustulise progressi puuduliku arengu põhjuseks, siis eeskätt tuleks leida

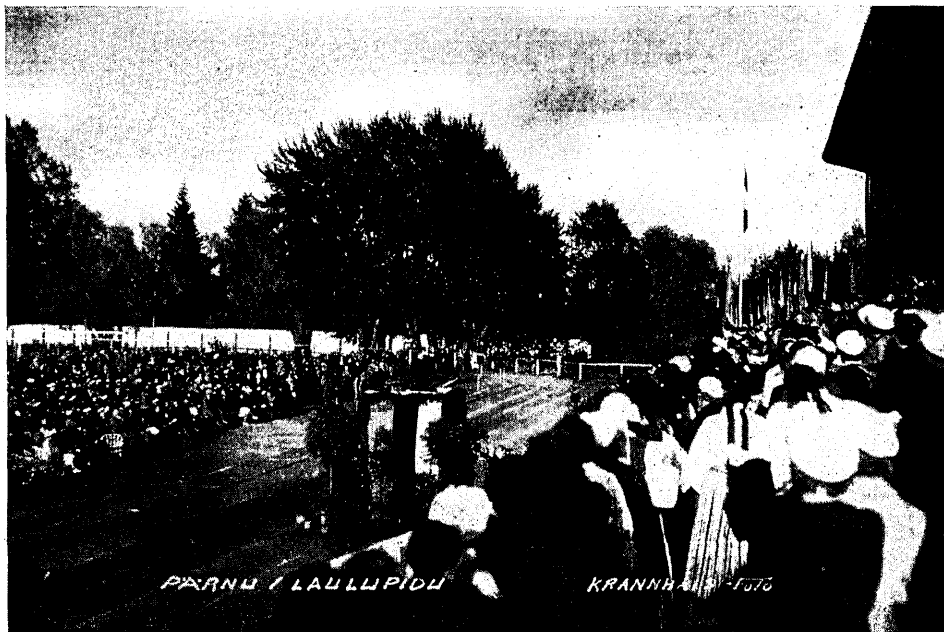
selliseid teid, mis võimaldaksid suuremat aktiivsust.

Ei saa siin laskuda vastava töökorralduse üksikasjadesse — tõhusaid juhiseid selleks leiab asjastuhvitatu vastavast meotoodilistest kirjandusest — küll aga tuleks siin puudutada mõningaid põhimõttelise tähtsusega lähtekohti.

Üks moodsa muusikapedagoogika huvitavamaid seisukohti peab õigeks, et inimese loominguiliste ja reprodutseerivate eelduste kõrval tuleb eriliseks andeks pidada ka muusika kuulamise ja muusika nautimise annet ja käsib kõige muu kõrval koolimuusika õpetuses erilist rõhku panna ka sellele andele arendamisele. Väljaarendatud kujul just see ongi võtmeks, mis kuulajale avab muusikaliste varasalvede ukseid ja kättesaadavaks teeb neis sisalduvad aarded. Senisele muusikalisele kasvatusesele tehtakse etteheiteid, et see on toimunud liig ühekülgse kallakuga: näit. kui improviseerimise võimes on leitud loovanne, või kuulamise järgi pillimängimise võimes reprodutseeriv anne, siis tavaliselt vahetult on asutud nende annete arendamisele, ent selle kõrval on kujutletud, et abitu kuulaja võiks sooritada imet, ilma mingisuguse ettevalmistuseta eritledes nüüdisaja muusikas avalduvaid tuhandeid komplitseeritud kõlasid. Need jäävad sageli arusaamatuks. Siiski, et inimkonnale täielikumal võimalust anda osasaamiseks kõigist neist hüvedest, mida pakub muusika, siis muusikaline kasvatus tuleks rajada niisuguseile alusele, mis rohkem haaraksid ka muusika aktiivse kuulamise, süstemaatiliselt selle kaudu tundma õppides mitmesuguseid muusika elemente ja selle najal arendades muusika vastuvõtu võimet, mis omakorda tekitab sügavamaid elamusi.

Kõik see nõuab muusikaõpetajaskonnalt muidugi tõhusat muusikalist ettevalmistust ja lakkamatut enesetäiendamist — et ajaga kaasa sammuda. Praegune grammofooni ja raadio ajastu pakub muusika kuulamise arendamiseks tänuväärseid võimalusi, muidugi ainult tingimusel, kui neid õieti rakendatakse, s. o. vastava süstemaatiliseuse ja ettevalmistusega. Ka ei tarvitseks muusikaõpetajaskonnale meie kooliraadio suhtes muusikaliste soovidega sugugi nii passiivne olla. Minul on tundmus, et meie kooliraadio, mis aiva tõusu teed sammub, peaks püüdma siin võimaluse piirides kõik teha vastavate kooli huvialade täitmiseks. Vaja oleks vaid rohkem elulist initsiatiivi avaldada.

Mõned muusikud lähevad muusika kuulamise aktiveerimise nõudeis veelgi kau-

Üldvaade Pärnu laulupeole

gemale. Soovitatakse näit. keskkoolis ja gümnaasiumis süstemaatilist kirjanduse õpetust laiendada üheks koondatud võrdlevaks kunstiõpetuseks, mis loominguprobleeme selgitaks, neid oma keskpunkti haarates elavate näidete kaudu — kasutades selleks heliplaate. Võib olla, et selline ettepanek kaldub teatud ühekülg-susele, aga ei saa jätta tähele panemata, et seegi rõhutab muusika kuulami-se aktiveerimise vajadust.

Küllastades mõni aasta tagasi N-Vene koole, allakirjutanu võis tähele panna, et sääligi tegelik muusikaline kasvatus, alates juba lasteaiast, väljub tähtsal määral aktiivsest muusika kuulami-sest ja muusika kuulamise aktiivseerimisest. Viiks pikale aktiivseerimisvõtete kommenteerimine, aga üks olulisemaid näis sääligi olevat kuulatud muusika väljendamine vabais liigutuis, vastavalt esialgu antud lapsepärasele si-suseletusele ja lapse muusikalisele aru-saamisele. See annab häid võimalusi märgatavalt laiemalt ja sügavamalt tun-gida helindite muusikalisse sisusse, ilme-kamalt ja konkreetsemalt viia lapsi aru-

saamisele heliteoste põhiülesandeist ja sel-lega tõhusalt kaasa aidata õpilase muusi-kalise suhtumise aktiveerimisele.

Kuid vastandina äsjarefereeritud seisu-kohale muusikalise kasvatus lähtekohana. mõned muusikapedagoogid annavad erilise tähtsuse loovale tööle koolimuusika õpetuses. Väljudes tõsiasiast, et mõnin-gaiski teistes ainetes (näit. joonistamises) laps tegeleb otsekohe ka loova tööga, nõutakse ka muusikatundide rajamist ana-loogilisele alusele. Asja praktiliseks läbi-viimiseks on kujunenud mitmeid õppemeetodeid, mis kasutades lapse väljendustun-ge, neist kinni haarates püüavad kujun-dada lapse muusikalist arusaamist võima-liku täiuslikkuse suunas.

On tähelepanev, et erilise tähtsuse nüü-disaja muusikaline kasvatus annab rüt-mikale, mille elamusjõudu märgitakse haaravaima faktorina loomuliku õppetöö stardis. Meloodikat ei käsitata enam üksikute helide või intervallide abstraktse kogumikuna, vaid motiivistikust areneva organismina, mille tundmaõppimine lõpp-tulemusena viib lihtsamate helindite enam-vähem täiusliku tunnetuseni nii rütmilises

ja meloodilises väärtuses kui ka vormi ülesehituses.

Kolmanda lähtekohana muusikalise kasvatus teostamisel tuleks nimetada veel aktiivset musitseerimist, mis koolimuusika harrastusse, pääle laululiste soorituste, haarab ka pillimängu võimalused mitmesugusel kujul — selleks, et huviala laiendada ja õppetöö otstarbekaks väljakujundamiseks soodsamaid endaväljenduse vorme luua. Pille kasutatakse näit. 2. hääle leitumiseks tuntud lauluviisile, vahe- ja eelmängude leitumiseks õpitud lauludele, improvisatsiooniks jne. See toob kahtlematult asjasse palju elavat huvi, pääle selle aga oma viimseni aktiveeritud tegevusega seob õpilasi muusikaga tihedamalt kui tavaliselt. Aktiivse musitseerimise kategooriasse kuulub ka omal ajal Jagues-Dalcroze'i poolt põhjendatud rütmilise võimlemisest lähtuv muusikaline kasvatus, mis nüüd uuesti päevakorradele on kerkinud, kuna vahapääl on õpitud hindama ta positiivseid väärtusi, mis eriti on tähtsad aktiivse elamusliku momentidega. See rütmilise võimlemise süsteemi haarab muusikalise kasvatus lapse varajaseimaist arenemisfaasidest kuni nooruriani, s. o. primitiivrütmide tajumisest ja väljendamisest kuni diinaamika, meloodika, fraseerimise ja poliifoonilise vormi tunnetuseni ning kõigi nende seikade spontaanse improvisatsioonilise väljenduseni muusikale vastavais plastilistes žestides, milles avaldub justkui lahendus, vabastav jõud muusika kaudu tajutavatele tundele. Kuigi see süsteem puhtal kujul vahest ei ole rakendatav meie koolimuusika õpetuses, ometi igal juhul ta pälvib tähelepanu, kuna ta sisaldab nii mõningaidki seiku, mis nii või teisiti on edukalt kasutatavad.

Neid kolme eeltoodut momenti võiks märkida tähtsaimate lähtepunktidenäidajana nüüdise muusikaõpetuses.

Mis puutub õppetöö läbiviimisse mitmeis mais, eeltoodud alustel, siis kuigi see tuntud kõnekäänd — „kõik teed viivad Rooma“ — pole veel oma maksvast kaotanud, ometi peab ütleva, et senini kõidavaim onud tee, mis oma teoreetilis-formalistliku käsitluslaadiga toetus spetsiaal-muusikaõppeasutuste abstraktsele õppeviisidele, on viimasel aastakümnel küll, võiks ütelda, täiesti sammeldunud, sest oma teoretiseeriva iseloomuga see on osutunud liialt tui-maks, elutuks.

Kaasaegsed õppeviisid möödudes targutavast teoretiseerimisest kõigepeält toetuvad reaalselt tajutavale muusikale. Selles seisabki nende elulähedus, huvitavus,

haaravus, paindlikkus ja seega ka tulemuslikkus.

Ka meil Eestis niisugused elulähedased käsitlusviisid võivad leida aiva suuremat poolehoidu, ja kui õpetajaskonnal vastavate täienduskursuste kaudu veelgi rohkem võimalusi avaneks nendega tutvumiseks ning nende läbitöötamiseks, siis arvestades meie õpetajaskonna aktiivset suhtumist eluliste kooliküsimustele, võib loota, et sellelgi alal viimaks värskevad tuuled vallale pääsevad, seda enam, et uued kehtivad õppekavad, vastandina vanadele, ei tee mingeid metoodilisi kitsendusi.

Kui käesoleva kirjutise algosas kõigepeält on puudutatud puhtteaduslikul baasil segunud muusikalisi omadusi areneva lapse juures, mida nüüdise muusikaline kasvatus ei tohiks arvestamata jätta ja sellele järgnevalt üldjoones on käsitletud kolme võimalust muusikalise kasvatus teostamise lähtekohana, nim. 1) aktiivset muusika kuulamist, 2) loovtööd ja 3) aktiivset musitseerimist, siis järgmise küsimusena kerkiks päevakorda: kuidas teostada muusikalist kasvatust, arvestades eeltoodud põhialuseid ning lähtudes loetletud seisukohtadest? Kuid see on juba niivõrd ulatuslik ja antud raamidest väljapoole kalduv ala, et selle käitlemine vajaks erilisi võimalusi ühenduses vastava praktilise tööga.

Kõige eeltoodu kokkuvõttenä märkigem muusikakasvatuse töö produktiivsemaks läbiviimiseks alljärgnevaid nõudeid:

1) Rajatagu see niisugusele põhialusele, mis täiel määral arvestaksid lapse loomulike võimeid ja nende arenemistempot, võimalust mööda ühenduses laste individuaalsete erinevustega ja loomupäraste muusikaliste huvidega.

2) Leitagu selliseid teid, mis võimaldaksid õpilasi kaasa tõmmata aktiivsele musitseerimisele.

3) Muusikast aktiivset osasaamist võimaldatagu eranditult kõigile.

4) See viidagu läbi võimaluste kohaselt muusika teadliku kuulamise, musitseerimise — ja eelduste puhul ka loovate töö kaudu, milles primaarsetele muusika elementidele (nagu diinaamika, tempo ja rütm) järkjärgult ehituvad teised (tonaalsus, meloodia, harmoonia, vorm jne.), moodustades üheskoos orgaanilise arenguteraviku.

5) Õpilaste loomulike muusikaliste huvide rahuldamiseks, õppetöö elustamiseks ja õpilastele mitmekesise aktiivse muusikalise tegevuse võimaldamiseks koolilaul-

Milleks see mõttetult pikk ootamine sääl?

(Vastuseks T. Paometsale — vt. „Üldlaulupidu tegelaskonna vaatevinklist.“ — Muusikaleht nr. 9 — 1938.)

Ühineme täiesti T. Paometsa arvamusga, et üldlaulupeo tegelastel oli raske. Samuti raske oli ka korraldajail. Tuleta des meelde tegevust Lauljate Liidu staabis enne üldlaulupidu, siis tundub, nagu olnuks üldmobilisatsioon käimas. Üldmobilisatsioon teostatakse paljude staapide juhtimisel, siin korraldas seda aga väike büroo mõne ametnikuga Lauljate Liidu juhtimisel.

Polnud vahet öösel ega päeval. On loomulik, et nii suur üritus kui üldlaulupidu, nõuab veidi pingutust organiseerijail kui ka tegelasilt. Väikesi raskusi ei tohiks panna pahaks. Need karastavad.

Rongikäigu organiseerijad said tunda ainult ühe pisiosa nendest raskustest. Kuid vaatamata raskusile oli see töö väga huvitav ja jättis unustamatult hää mälestuse.

Sõjaväelastena on meil nõue, et jõudu tuleb säästa ja kokku hoida igal võimalikul juhul, kuid kui on otsustav lahing, siis tuleb panna tegevusse kõik, ära kasutada viimne hingetõmme.

Küsimus seisneb selles, kas laulupeo tegelastele ei veeretatud kaela asjatuid jõupingutusi, mida võinuks vältida. Kui see on nii, siis oli organiseerimine küll halb. Vaatleme ainult rongikäigu küsimust, teisel aladel ei ole meie kompetentsed võtma sõna.

T. Paomets kirjutab, et kogunemine Vabadusväljakul võttis aega ca 1 tund 10 min. Nii oli see ka kavas ette nähtud. Arvestused olid tehtud minuti ja meetri täpsusega ning osutused täitmisel õigeiks.

misõpetus võtku laiemad alused, lihitades endasse ka liikumismängude viljelemise (algastmel) ja võimaluse piirides pillimuusika sooritusi (alul löökpillide; hiljem ka teiste instrumentide rakendamisega).

6) Hoolitsetagu õpilaste muusikalise vabaharrastuse eest ja nimelt nii, et see hilisemal astmel kujuneks sidemeks koolimuusikalise kasvatuse ja muusika kultuuri vahel väljaspool kooli.

Hiljuti leidis aset Tallinnas üks teine suurpidustus, kus ajalehtede teadete järgi kogunemine samal väljakul teostus 1 tund 30 min. jooksul ja kus tegelaste arv oli 50% XI. üldlaulupeo tegelaste arvust.

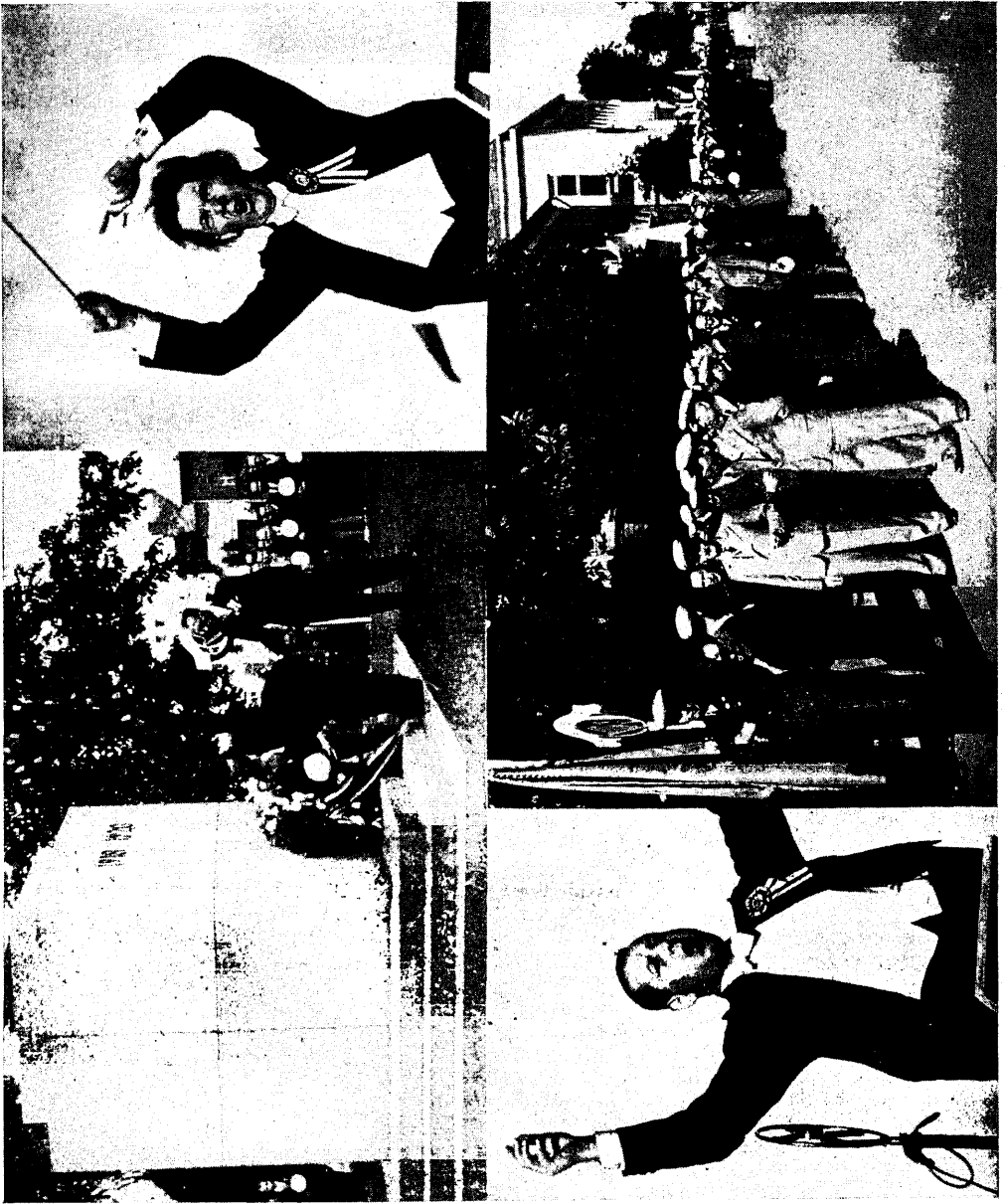
18.000 tegelast, kes kava järgi pidi XI. üldlaulupeost võtma osa, ei saa tehniliselt tõmmata korraga Vabadusväljakule, arvesse võttes viimase iseloomu ja tollal Tallinnas toimunud sündmusi.

Tegelased rongikäiguks olid rivistatud kolonniks 6-kaupa, mis teeb välja 3.000 rida, s. o. umbes 3.000 m pikkuse kolonni. Kui võtta arvesse vahed üksikute isikute, kooride, orkestrite ja lippude vahel ja seda, et kõik read pole täis, siis sellise kolonni minimaalne pikkus on ca 3,5—4 km. Nii see oligi, vaatamata, et teatud % tegelasi puudus. Puudumise % võrra tekkis kolonnis venimine ridade ja kooride vahel. Venimist kolonnis on raske ära hoida.

Rongikäigu kava koostamisel oli liikumiskiirusena ette nähtud 3,5 km/t. Tõsi küll, osa võinuks liikuda 5 km/t., kuid pidim arvestama ka naistegelaste ja vanemate isikute liikumisvõimet.

3,5—4 kilomeetrilise kolonni läbimine, kui see teostub pidevalt, võtaks aega 1 tund 10 min. Vabadusväljakule kogunemiseks oli kasutada vaid kaks sissepääsu, teine neist ainult osaliselt. Seega, kui tegelased voolanuks pidevalt kahest käigust Vabadusväljakule, läinuks aega 35 min. Et teist sissepääsu sai kasutada ainult osaliselt, see pikendas sissemarssimise aega.

Üldkolonni moodustamiseks võis seega jääda kõige rohkem 20—30 min. Kui T. Paomets kirjutab, et ühe ühiskorteri kooride rivistamine ja kolonni moodustamine võttis aega 10 min., siis 35 ühiskorteri kooride rivistamine ja üldkolonni moodustamine Vabadusväljakul võis küll võtta 20—30 min. Ühiskorterites asusid maakondade koorid laiali, ühe maakonna koorid isegi kuni kümnes kohas. Üldkolonn oli tarvis moodustada nii, et maakonnad oleksid kindlas järjekorras ja koorid maakonna kolonnis ka kindlas järjekorras, kuna orkestrid pidid olema paarikaupa teatud kau-

Pilte Tartu meeslaulupäevalt: pärja asetamine Vabadussõjas langenute mälestussamba jalale; üldjuhid J. Simm ja E. Tubin; mehed rongikäiguks rivistatuna

gusel üksteisest. Üldkolonni moodustamisel oli arvestatud rahvarõivate ilu ja omapära, kooride vanust, maakonna suurust (lauljate arvu järgi) jne. Kiirendas rivistamist asjaolu, et üldkolonni moodustamine vastavate abiliste olemasolul teostus järkjärgult ühiskorterite kolonnide saaubudes. Säärase kolonni tulekul Vabadusväljakule saadeti see kohe vastavate abiliste juhtimisel kooride kaupa laiail koorile üldkolonnis kindlaksmääratud asukohta. Seega viimase koori saaubudes oli valmis ka üldkolonn.

Kui arvata juure aja %, mis tekib kolonnide venimise tõttu liikumisel, ajakulu, mis tekib tänavaristide läbimisel ja üksikute ühiskorterite kolonnide saabumisvahetega suurenenemisel, et ära hoida ristlemisi ja kuhjumisi ning vältida peatusi rahvaga täidetud tänavail, siis minimaalne aeg, mis kulub Vabadusväljakul kogunemiseks, kõigub 1 tunni piires. Nii see oligi. Viimane kolonn saabus orkestri mürtsudes just vahetult enne Vabariigi Presidendi saabumist. Vabariigi Presidendi tervituseks pidid olema kõik kohal. Et Vabadusväljak ei mahutanud ära kõike koore, see raskendas tegevust. Kui Vabadusväljak oluaks avaram, oleks saanud tõmmata kolonnid kokku 4—5 sissekäigust 20—30 minutiga. Nüüd olid aga täis ka kõik ümbruskonna tänavad, mis raskendas koodamist ja liiklemist. Vaba ruumi tuli jätta ka päältvaatajale.

Ka ei olnud kõik tänavad kasutatavad liikumiseks Vabadusväljakule. Liiklemine oli juhitud kindlatele pääsuundadele ja seetõttu osa tänavaid oli liiklemiseks avatud vaid ühes sihis, mistõttu pikenesid ka mõne koori liikumisteed ühiskorterist Vabadusväljakule. Ühiskorterite kaugused Vabadusväljakust olid mitmesugused. 12-s ühiskorter asus väljakust kaugel 3,6 kilomeetrit, mille läbimiseks kulus 1 tund 02 minutit. Seega oli T. Paomets soodsas olukorras kauguse suhtes, kui jõudis kohale 15 minutiga. Et T. Paomets oli esimesi saabujaid, see olenes tema ühiskorterite asukohast ja teest, mida mööda tuli liikuda Vabadusväljakule. Koorid, kes asusid korteris lähedal, liikusid ühiskorterist välja küll hiljem, kuid siin oli käigu- ja määrämisel veel oluline maakonna ja koori asukoht üldkolonnis ja Vabadusväljakul. Väljaku keskel asuvad koorid pandi kohale enne ning siis alles servadel ja ümbruse tänavail asuvad koorid, vastasel korral poleks Vabadusväljakule enam üldse läbi pääsenud.

Arvestades eespool mainitud näeme, et aeg ei olnud pikk sellise suure inimmassi

kogunemiseks. Ei usu, et seda saaks teostada veel kiiremini, sest organiseerijate poolt tehti kümneid matemaatilisi kalkulasioone ja arvestati iga minutit.

Mis puutub küsimusse, kas korraldajad üldse vaatasisid kella esimese koori saaubudes, siis ei maksa selles kahelda, et seda ei tehtud. Korraldajate kella järgi saabus esimene koor kohale kell 11.45 ja viimane 12.55. Selle aja jooksul oli vaja vastu võtta ja üldkolonni ära paigutada umbes 500 koori ja 100 orkestrit. Kava järgi pidi esimene ühiskorterite kolonn saabama kell 11.50, kuid kolonn nähtavasti kiirustas käimisel ja jõudis mõned minutid varem kohale. Esimesed kolonnid seda võisid teha, kuid teised ei saanud ilmuda Vabadusväljakule enne määratud kellaaega, sest siis oleks tulnud ette kolonnide ristlemisi ja võinuks tekkida ummik.

Korraldajatel olid linnas tähtsamail kohtadel kontrollpostid, kust telefoniga informeeriti korraldajaid ja millede kaudu võidi tarviduse puhul edasi anda korraldusi liikuvaile kolonnidele.

Kui kolonnijuhid sõitsid laiail ühiskorteritesse kooride järele, tuli esimene teade, et ühiskorter nr. 12 on tühi ja sääal pole ühtegi inimest. Siis tuli teade, et soomlased on saabunud sadamasse ja vist ei jõua õigeaks ajaks kolonni oma kohale laeva hilinemise tõttu. Edasi teatati, et võimlejad pole ilmunud, kuid nende kolonni asukohta oli paigutatud 4 orkestrit. Need tuli ruttu paigutada mujale, sest muidu oleks 4 orkestrit üldkolonni lõpus jäänud üksteise järele. Tuli teateid, et niisugune ja niisugune orkester pole ilmunud ja niisuguse maakonna kolonni ees pole orkestrit. Lüngad oli vaja täita kohapäl ja see võttis aega ikka mõne minuti.

Väga palju orkestreid ja lauljaid võttis osa Kaitseliidu suurparaadist, mis lõppes just enne lauljate kolonni kogunemist. Need ilmusid üksikult alles 12.30 paigu, ka neid oli vaja juhtida kolonni oma kohtadele.

Nii et kella 12.00 ja 13.00 vahel teostus üldkolonni moodustamine ja aeg selleks oli minimaalne. Korraldajad olid ametis väga kibedasti ning kella tuli vaadata tiheimini, kui seda võiks arvata.

Tee pikkus laululavale on mitte 3 km nagu kirjutab T. Paomets, vaid 4,7 km. Kolonni pää jõudes Russalka juure, teatas sidepost, et on tekkinud seisak, rahvas on ummistanud tee ja kolonn ei pääse edasi. Sel ajal olid Vabadusväljakul veel vähemalt kahe maakonna koorid, seega ca $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{4}$ kolonni üldpikkusest. Ummik likvideeriti kiiresti, nii et see ei mõjunud

defileele Vabadusväljakul ja ei olnud tarvis kolonni juhtida kõrvaltänavaile.

Peame veel kord mainima, et tegelastel oli raske: sooritada rännak kuni 7 km ja selle järele esineda laululaval. Kuid ega meie raskusi tohi karta. Vabadussõda oli väga raske, kuid läbi raskuste jõudsime iseseisvuseni. Pingutused viivad edasi — ja kui XI üldlaulupidu oli pingutusrohke, siis oleme veendunud, et see viis meid suure sammuni edasi.

Ühel hiljutisel suurpidustustel nägin tegelasi, kes pärast pidustuste lõppu olid väsimusest kokku vajumas, kuid näisid õnnelikena.

Võime kinnitada kategooriliselt: organiseerijad tegid kõike, et tegelaskonna iga liiget sammu ning ajakulu vältida ja vähendada. Rongikäiku oli raske teisiti korraldada. Olnuks ehk küll kergem, kui rongikäiku oleks alatud Kadriorust, kuid siis oleks Tallinn ja 100.000 kokkutulnud kodanikku ilma jäänud ilusast ning unustamata muljet jätvast lauljate paraadist.

Rongikäigu algamine Vabadusväljakult oli väga ilus ja jättis võimsa mulje. Ar-

vame siiski, et rongikäik vaatamata raskusile läks hästi korda.

Et see nii hästi toimus, siis seda tänu tegelaste eeskujulikkule distsipliinile ja raskuste mittekartmisele.

E. Marguste, V. Maasik.

Toimetuse järelmärkus. „Muusikalehe“ toimetus avaldas T. Paometsa kirjutise kui „hääle rahva hulgast“, kuna leidis ka teisi samuti mõtlejaid. Rida küsimusi selgitati juba varem üldlaulupeo juhtkonna poolt antud intervjuu kaudu. Kuigi mõninga hilinemisega, on nüüd tulnud väitlus ka rongikäigu korraldamise suhtes. Nagu toodud artiklist nähtub, on rongikäik toimunud väga täpsel ja asjatundlikul juhtimisel. Väitlusele allakirjutanutest poolt oli lisatud veel rida küsimust täpsustavaid tabeleid. Kuna asi on niigi täiesti selge, jätame viimased ära — ruumi kokkuhoiu mõttes. Nüüd tegelaskond üldiselt teab, et laulupeo juhtimine on võimaluste piires viidud läbi suure hoolitsusega ja armastusega asja vastu.

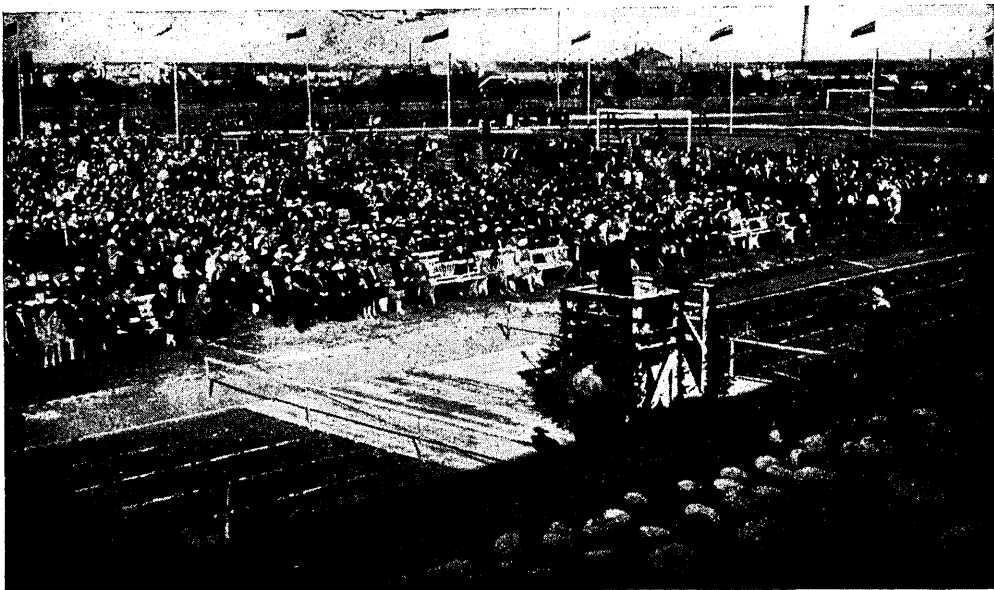
Tartu meeslaulupäevalt

Lauljate Liidu meeskooride sektsiooni poolt algatatud traditsioon — korraldada võimalikult igal aastal meeslaulupäevi — jätkus ka tänava: järjekordne meeslaulupäev toimus 11. juunil, sedapuhku Tartus. Kuna selle laulupäeva eriülesandeks oli tähistada eesti laulupidude 70. a. juubelit, siis kujunes see mitmeti pidulikumaks kui eelmised meeslaulupäevad, esijoones muudugi välises tseremoniaalis. See pidulikkus algas juba peo eelpäeval kauni momendiga: esimeste üldlaulupidude kandvamate tegelaste mälestamisega. Tartu ja Tallinna koorid suundusid selleks esimese käiguna Tartu kalmistutele, kus meeolukate mälestussõnade ja -laulude saatel asetati pärjad esimeste laulupidude juhtide J. V. Jannsen'i, D. O. Virkhaus'i, K. A. Hermann'i ja praost Villigerode kalmudele. Samaaegselt toimetati D. O. Virkhaus'i mälestuse austamist ka Väägveres, kus suurearvuliselt kokkutulnud rahva osavõtul avati mälestustahvel meie puhkpillikoorige isale ja südile arendajale. Mäles-

tustahvli avamist toimetas Lauljate Liidu esindajana ministriabi K. Jürgenson, kuna piduliku sündmuse muusikalise kaunistamise eest hoolitsesid Väägvere lauluka mängukoorid.

Juubelilaulupäevana korraldati sellel laulupäeval ka üht esimeste laulupidude tseremoniaali, mis on viimaseil laulupidudel ära jäänud: laulupäeva alustati vabaõhu jumalateenistusega Toomeorus, kus see sündis ka esimesel üldlaulupeol. Erist märkimist väärib siin Viljandi maakoguduse õpetaja J. Lattiku hoogne ja süttav jutlus, mida kuulati pingelise tähepanuga.

Muus osas toimus laulupäeva väline külg tavalise korra järgi. Lauluväljakule tuldi pidulikus rongikäigus lippude lehvides ja orkestrite mürtsudes, kusjuures üldmütside kaudu väliselt ühtlustatud laulumeeste rivi pakkus silmale kaunist pilti, mida haruldaselt ilusa ilma tõttu jälgis sõna tõsisel mõttes kogu Tartu. Traditsiooniline avatseremonia kõnede ja tervi-

Üldvaade Tartu meeslaulupäeval

tustega sündis kiiduväärselt lühidalt ja algas — olgu see eriti alla kriipsutatud — minutilise täpsusega!

Laulupäeva muusikalise külje täitjais pidi eelteadete järgi tulema kokku 45 meeskoori 1500 lauljaga, kuid tegelikult oli laululaval vaid pisut üle 600 mehe, seega tunduvat vähem kui isegi esimesel laulupeol, kus liiklemise olud olid võrdlematult viletsamad tänapäeva omadest. Arvuliselt ei olnud meie meeslaulu areng kuigi nähtavalt esitatud sellel meie juubelilaulupäeval, mis oli ju tegelikult ka organiseeritud meestelaulu juubeliks. Säärasel erakordsel laulupäeval pidanuksid meie muidu nii hästi organiseeritud laulumehed olema väljas täiel rindel, kuigi muidu on ehk vahest mõistatav nende tüdimus liiga sagedaseks kujunenud laulupäevadest.

Sisuliselt suutis see väike meeskogu muidugi tõestada, et meie meestelaulu kunstiline tase on tõusnud juubeldataval ajavahemikul, eriti just iseseisvusaastail küllalt kõrgele. See on seda arusaadavam, et selle väikese ühendkoori kandvaks südamikuks olid meie nimekamad kontsertkoorid Tallinnast, Tartust, Narvast, Võrust ja mujalt, kuigi mitte täielistes koosseisudes. Hääde juhtide käe

all on need omandanud häid kogemusi kooslauluks kõigis selle üksikasjus — rütmikas, dünaamikas, intonatsiooni puhtuses jne., aga ka ilmekas ja mahlakas toonisünnitamises. Need väärtuslikud omadused pääsesid ülekaalu ka ühendkoori massis ja ilmestasid seda õnnestunult.

Ühendkoori ettekannete üldist hääd sobivust soodustas ka asjaolu, et laulupäeva kava oli koostatud peamiselt lauludest, mis on viimasel ajal pidevalt püsinud meeskooride repertuaaris nii üksik- kui ka ühisesinemiste puhul, pääle väheste erandite. Enamik neist oli seetõttu paljuile lauljale sedavõrd omased, et neid lauldi pääst, mida laulupidudel näeb harva. Selline laulude valik on kahtlemata praktiline: see päästab koore uute laulude õppimise koormast, ja üksikesinemiseks põhjalikult kätte õpitud ning viimistletud laulud kõlavad ka ühislaulmisel kindlamini ja ilmekamalt kui laulupäevaks eriti õpitud laulud, kuna viimasel puhul on töö tavaliselt ikka pinnapääsem.

Kava võetud üheksast palast ja lisaks antud lauludest pääsesid mõjuvusele ja saavutasid suurima menu esijoones just sellised tuntud ja hästi „sisselauldud“ numbrid, nagu seda on meie koorilitera-

tuuri raudvarra kuuluvad — A. Kunileidi „Sind surmani“, Miina Härma „Enne ja nüüd“ ning K. A. Hermanni „Eesti laul“, aga ka uemast literatuurist sageli lauldavad E. Võrgu „Lahingu ratsud“ ja E. Aava „Humal“, rääkimata sellistest standard paladest, nagu Miina Härma „Meestelaul“, G. Ernesaksa „Hakkame, mehed, minema“, K. Türnpu „Lahkumise laul“ jt. Seevastu jäid tehniliselt nõudlikumad ja kooridele vähem tuntud laulud, nagu E. Tubina „Karjaselaul“ ja J. Simmi „Eestile“ märgatavalt nõrgemaks nii ettekandele kindluses kui ka üldises mõjuvuses.

Haruldaset ilus ilm täielise tuulevaikusega oli suureks toeks ja soodustuseks ettekannetele. Sellistes õnnelikes ilmastikuoludes ei ole Tartus varem vist ühtegi laulupidu peetud. Seepärast oleks juubelilaulupäeva kunstilised tulemused võinud olla veelgi paremad ja meie meestelaulu taseme tõeline kõrgus saanud veelgi mõjukamalt esile tõusta, kui üldjuhul — Tubin ja maestro J. Simm — oleksid pääproovil teinud hoolikamat tööd ning sulatanud üksikute koorijuhate poolt teh-

tud ettevalmistustöö ühiseks viimistletud ja alustatud tervikuks.

Ühendkooride kõrval oli juubelipeo kavas ka üksikkooride esinemisi ja ühendatud puhkpillikoori ettekandeid. Üksikettekannetega esinesid meie kaks nimekamat meeskoori — Tallinna Meestelaulu Seltsi koor A. Karindi juhatusel ja Tartu Meestelaulu Seltsi koor E. Tubina juhatusel, kumbki kolme lauluga, ning külalisena Läti meeskoor „Dziedonis“, kes pakkus meile kõrgetasemelist kunstilist külakosti. Ühendpillikoor, mille südamikuks olid Kaitseliidu ja politseiorkestrid, mängis Tammaru juhtimisel kolm algupärast pala, millest pakkuvamaks osutus E. Härma viisidel. Ka see esinemine õnnestus rahuldavalt.

Ja kuna ilusa ilma puhul oli tulnud peole rekordiline arv kuulajaid, mille tõttu arvatavasti ka kassa kujunes soliidseks, siis võib kokkuvõetult konstateerida 5. meeslaulupäeva igakülgset kordaminekut tegelastele rõõmuks ja ergutuseks ning eesti laulule eduks ja kasuks.

A. Kasemets

Pärnumaa laulupeost

Käesoleva suve muusikaliseks suursündmuseks kujunes Pärnus kuurordi 100. a. juubelipidustuste sarjas korraldatud Pärnumaa seitsmes laulupidu, millest võttis osa üle 100 koori ligemale 4500 tegelasega.

Laulupeo avamine toimus Võidupühal, kusjuures tegelaste pidulik rongikäik lauluväljakule algas liikumist J. V. Jannseni puisteelt. Ligemale pooleteise kilomeetri pikkune hästikorraldatud rongikäik defileeris Vabariigi Presidendile supelasutise ees. Laulupeo avas E. Lauljate Liidu Pärnumaa Osakonna esimees õp. E. Paigaline, mille järele sai sõna laulupeo aupatsoon, linnapääl H. Soo. Selle järele esines presidendi ja valitsuse esindajana pikema kõnega haridusminister, kol. A. Jaakson, tuues ülevaate laulupidude osast rahvuslikul ärkamisajal ja ülesandeist, millised lasuvad laulupidudel käesoleval ajajärgul rahvuskultuurilise töö taotlemisel. Kõnelele järgnesid ühendatud kooride ettekanded, kusjuures segakoore juhatasid J. Simm ja P. Laja, meeskoore E. Soodla ja puhkpillikoore J. Kask. Õnnestunud ettekanded leidsid publiku poolt elavat poolehoidu. Laulupeo avakontserdile oli ilmunud ligemale

5000-päälise rahvahulka, kusjuures kõrgete külalistena viibisid kohal Vabariigi President K. Päts ja mitmed valitsusliikmed. Vabariigi Presidendile, kes lauluväljakule saabodes võeti vastu suurte ovatsioonidega, anti L. Liidu osakonna esimehe ja linnapea poolt üle laulupeo kuldmärk. Kogu laulupeo esimese päeva sündmused anti edasi ringhäälingu poolt ja jäädvustati E. Kultuurifilmi kroonikas.

Laulupeo teisel päeval tuli esimese päeva kava kordamisele. Samal päeval toimus Eliisabeti kirikus tegelaskonnale tuumakas kirikukontsert, kus esinesid kohalikud koorid, suveorkester ja solistid. Tegelaskond lahkus Pärnust aga alles järgmisel päeval, veetes vaba pühapäeva kaunis ja piduriües olevas juubelilinnas. Vaatamata suurtele kuludele jättis laulupidu aineliselt mõnesaja-kroonise ülejäägi. Laulupeo korralduslik külg oli hästi ette valmistatud. Raskusi tekkis ainult korterite alal, kuna tegelasi saabus üle ootuste palju ja hulk koolimaju oli koormatud turistide, suvitajate ning ekskursioonide vastuvõtmisega. Üldiselt laulupidu mõodus aga konarlusteta ja kujunes Pärnu kuurordi juubelipidustustes võimsaks tulipunktiks.

Estonia Muusika Osakonna kontsertmatk Soome

EMO järjekordset kontsertmatka — seadkorda Soome (Helsingisse ja Tampereisse) — võib õigustatult nimetada hästiõnnestunuks, kuna arvustused annavad üksmeelselt kiitvaid ja kõrgestitunnustavaid otsuseid, kaasaarvamata hõimutundeid ja sõprusuhteid vennasrahvaste vahel.

Kontsertmatk algas 6. mai hommikul Tallinna sadamast a.-l. „Aegnal”, mis EMO 100-liikmelise pere üle lahe kandis, ja juba sama päeva õhtul toimus kontsert Helsingi ülikooli aulas. Helsingisse saabudes oli EMO-t vastu võtnas sõpruskoor Kansallis-Kuoro ja teiste Soome sõpruskooride esindajad, kelle laulutervituse kõlades koor laevalt maale astus. Soojad ja siidamlikud olid teretulemast hüüded.

Kontsert V. Nerepi juhatusel möödus suure edu tähe all. Publikut oli avar aula täis, mis ajakirjanduse andmeil viimastel aegadel haruldane nähe, — ja kõik ettekanded võeti vastu sooja poolehoiuga. Suur osa lauludest tuli korrrata ning lõpus anda hulk lisapalu. Samasuguse menu osaliseks sai ka õhtu solist L. Aadre P. Lüdigi saatel.

Esimese poolaja lõppedes sai koor arvuka hulga loorberpärgi ja lilleannetusi, mida kviteeriti soome keeles lauldud Sibeliuse lauluga „Isänmaalle”, mis publikus esile kutsus kauakestva aplausi.

Pärast kontserti oli Kansallis-Kuoro, Suomen Laulu ja Ylioppilaskunnan Laulajat poolt Helsingi Ohvitseride Kasino ruumes koorile korraldatud suur bankett, millest osa võttis ka teisi Helsingi kooride esindajaid. Peokõne pidas J. Killinen, koori Laulumiehet esindaja, järgnes rida kõnesid teistelt isikutelt. Vastukõnes tähenas EMO esimees E. Ruber ka asjaolule, et EMO käesoleva aastaga tähistab 20 a. sõprusvahetõnna Kansallis-Kuoroga, kui oma esimese sõpruskooriga Soomes, märkides ära Kansallis-Kuoro teeneid meie Vabadussõja päevil kontsertmatka korraldamisega. Eestisse ja sissetuleku annetamisega sõjaväe hääks. Mälestusese-mena anti Kansallis-Kuorole üle suur nahkkõites album. Suomen Laulule ja Y. L.-le anti üle kingitusena Eesti ise-seisvuse 20. a. tähistav koguteos.

Banketil viibis ka ooperilaulja Väinö Sola, kes EMO igakordsel Soomes käigul

on kaastegev vastuvõttudel. Arvestades tema suuri teeneid EMO suhtes, kinnitati V. Sola EMO sõprusliikmeks, mida ta tänu-likult kviteeris eestikeelse lauluga.

Pühapäeva hommikul varakult asuti teele Tampereesse. Kohale saabudes tabas koori suur üllatav vastuvõtt. Jaamaesine tulvil täis rahvast, kooride esindajad lip-pudega rivistatult. Koori väljudes vagu-neist kõlas tervituseks võimas ühendsega-kooride laul, millele järgnes Soome Lau-ljate Liidu Tampere-Pori osakonna esimehe tervituskõne, kes muuseum märkis EMO-t esimese Eesti koorina tulevat kontsertkü-laskäigule Tampereesse. Vahetati tervitusi teiste kooride juhtivate tegelaste vahel. Ühendatud meeskoorid pääle võimsa ter-vituslaulu üllatasid veel eestikeelse hü-m-niga.

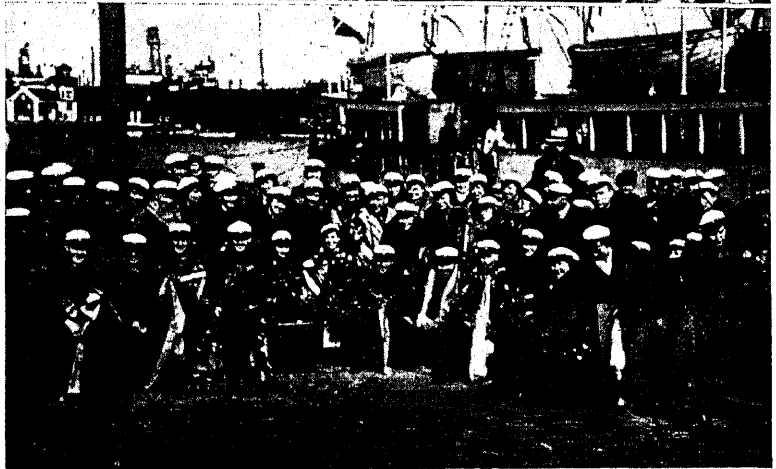
Vastuvõtu tseremoonia lõppedes siirdus koor läbi spaleerina rivistunud rahvahul-ga. Jaamast linna viiv tänavgi oli tihe-dalt palistatud rahvaga ning tervitavad kiiduvaldused jatkusid koori möödudes. Selline triumfaalne vastuvõtt ületas iga-sugused lootused.

Pärast lõunasööki toimus kohalike koo-ride korraldusel ringsõit autobustel linna-ga tutvumiseks. Hiljem sõidutati koor Pyynikki mäele ja mindi edasi ühisele kohvile. Kiirkorras peeti veel lühike pää-proov Tampere raekoja saalis, kus ka õh-tul kontsert toimus.

Kontserdisaal oli publikust tungil. Vas-tuvõtt kuulajate poolt oli haruldaset sii-ras ja soe. Nii koor kui ka solist pidid palju kordama ja hulga lisapalu andma. Ovatsioonid puhkesid veel raekoja ees tä-naval, koori väljudes kontserthoonest.

Kontserdi järel toimus kohalike kooride korraldusel ühes Lauljate Liidu osakonna-ga, Tampere linnavalitsusega ja O/Ü. R. Haarla juhatusena suurejooneline vastu-võtt hotellis „Tammer”. Koosviibimise algades valmistas koorile rõõmsa üllatuse Tampere elunev eestlane hr. Bromberg, annetades oma aiandusest suure korvitaie roose.

Koosviibimine möödus õige häätujuliselt, ettekanded oli nii Tampere kooridelt kui ka EMO-lt. Tervituste sarjas võeti sõna väga ohtrasti. EMO sõprusliikmeks kin-nitati hulk Tampere kooride juhtivaid te-gelasi. Ühtlasi anti üle vastav kingitus

Emolased Helsingis Vabadussõjas langenute mälestussamba juures; kontsertmatka võidupärgi; emolased Tallinna sadamasse saabumult

Soome Lauljate Liidu Tampere-Pori osakonnale kui kontsertreisi peäkorraldajale Tampere.

Järgmisel hommikul tutvuti veel omal käel linnaga. Vaatamata lühikesele külas-käigu ajale oli koor võitnud hää hulga sõpru Tampere, kes suurearvuliselt olid tulnud koori ära saatma. Vastastikku ter-vitustega lahkuti südamlisest Tampere-st. Sõit jätkus Turu suunas.

Turusse jõuti pärast lõunat. Erikont-serti sääl polnud ette nähtud ja aeg ka-sutati linnaga tutvumiseks. Turu linna-valitsuse korraldusel toimus autoringsõit linnas ja hiljem vastuvõtukohv. Pärast seda jätkati linnaga tutvumist omaette.

Järgmisel hommikul asuti teele Helsin-gisse, kuhu saabuti keskpäeval. Pääle lõu-nat oli kooril vaba aeg ja kella kuueks koguneti Vanakiriku puiestikku, kus koo-ri mälestuslaulu helidel asetati pärg Eesti

Vabadussõjas langenud soomlaste hauale. Pärjapanekut oli tulnud jälgima suur hulk rahvast. Veel anti raadiokontsert Soome ringhäälingus ja EMO esinemiste sari Soomes oli lõpule jõudnud.

Kansallis-Kuoro oli omalt poolt korral-danud omavahelise kohviõhtu Alppilas, kus mõnuses keskustelus veedeti aega üle kesköö.

9. mai hommikul algas tagasisõit roh-kete tervituste ja elaguhiüetega nii sõit-jate kui saatjate vahel. Kaua lehvitsid rät-id ning kübarad rohkearvulises saatjas-peres sadamasillal ja sõitjate hulgas lae-val.

Kontserditrofeedena toodi kaasa 8 suurt loorberipär-ga, 2 loorberikannelt ja tohtu hulk lil-li.

Kontserdi muusikaliste tulemuste üle il-mus soome ajakirjanduses rida väga kiit-vaid arvustusi.

Leedu muusika arengust

(Helilooja V. Jakubenas'e ettekande järele ja mõningate isiklike tähelepanekute põh-jal „Balti Nädala“ puhul.)

Seekordne Balti kongress, mis leedu-laste poolt korraldatuna toimus Kaunases, üritas esmakordselt ka Baltimaade muu-sikalist lähendamist. Selleks leedu ametivendade eestvõttel kongress sisaldas helikunsti alalt nii sõnalisi kui ka muu-sikalisi ettekandeid — ja see püüdis pak-kuda ülevaatlikkude Baltimaade üldisest muusikalisest fusiooniamast. Tõsi küll, see pilt sai vaid visandlik, võib-olla nii mõneski suhtes ka lünklik, ent väärtus-likemana selle juures tuleb alla kriipsuta-da leedu ametivendade hää d algatust. Siit edasi Baltimaade muusikaline lähene-mine peaks nüüd arenema juba süste-maatsel kujul, et sellest viimaks kujuneks midagi võimsat — lõppsihiga ka kauge-male huvipakkuvat.

Et Läti naaberriigina on meile terri-toriaalselt lähemal ja läti muusikainime-sed meie kaalukama muusikalise generat-siooni esindajatega varemalt rohkem arvil üheskoos Peterburgi konservatooriumis õp-pisid, kus üksteisega tihedaid sõprusside-meid loodi, siis on arusaadav, et läti muusika elust omame juba kaunis ümara ülevaate, seda enam, et ka meie muusikaajakirjanduses sellest juba nii

mõnigi kord on olnud juttu. Ent kok-kupuuted leedu helikunsti esindajatega ulatuvad rohkem viimasesse ajastusse, see-pärast kahjuks ka leedu muusikast on meil vähem aimu olnud. Tänu viima-sele Balti Nädalale võime nüüd siiski nii mõneski suhtes valgustatult ja selgema pilguga vaadelda ka meie kaugema naabri muusikalisi saavutisi, mis pakuvad mõn-dagi huvitavat, seda enam, et pääle ela-va muusika Balti Nädala sõnaliste ettekannete sarjas õieti esmakordselt või-sime tutvuda ulatuslikumal kujul Leedu muusika arenguga. Sellest andis kujuka pildi leedu helilooja ja muusika-arvustaja V. Jakubenas. Kuna maini-tud ala meie muusikaajakirjanduses üldse veel pole käsitust leidnud, siis too-gem siin kokkuvõtt Kaunases Balti Nä-dala raamides peetud V. Jakubenas'e ettekandest.

*

Rääkides iseseisva Leedu muusikalisest arengust peab silmas pidama, et selle arengu eeltingimused on olnud mitmeti teissugused, kui naabermaisi Lätis ja Ees-tis. Iseseisvuse saavutamise momendil nii lätlasil kui eestlasil oli juba mõnesugusel

määral (olguigi vast primitiivselt) kujunenud muusikaelu ja teatud traditsioonidki (laulupeod, sümfooniakontserdid, teatrid jne.), mida ei saa ütelda Leedu kohta. Vene ike lasus leedu rahval märksa tugevamalt kui ta naabreil, ulatudes isegi niikaugale, et kuni 1905. a. oli säääl keelatud igasugune leedukeelne kirjandus. Organiseeritud kultuurelu mõnesuguseid võimalusi hakkas leedulastele paistma vaid päälle 1905. a. revolutsioonikatset. Sellele järgneval arenemisperioodil suudeti juba kaudis rohkesti korda saata: aktiivsed muusikud Naujalis, Šimkus, Kačanauskas, Bendorius jt. ära tundes leedu rahva viisi väärtust omaloomingu alus põhjana, tegelesid rohkesti leedu rahva viisiid harmoniseerimisega, organiseerisid laulukoores, korraldasid kontserte ja lavastasi isegi kergemaid operette. Ameerikas leedu emigrantide hulgas pakkus muusikalist äratust tuntud tenorilaulja K. Petrauskas'e vend M. Petrauskas, kes ise kirjutas oopereid ja operette ning lavastas neid. (Muide ta oopereis leidub rohkesti häid muusikalisi momente, kuid tehniliselt nad on enamasti diletantlikud. Balti Nädalal pakuti neist Leedu Rahvusteatri „Eglé“ — J. Dambrauskaitis'e muusikalises ümbertöötuses.)

Kui päälle Maailmasõda endisest „tähtsusetust“ kubermangulinnast Kovnost sai Leedu Vabariigi tsentrum Kaunas, siis leedu muusikaelu hakkas kujunema just samuti, nagu kõik muugi iseiseisvas Leedus — peagu mittemilletteki. Oli küll muusikuid, kes saanud spetsiaalse erihariduse Venemaal, Poolas ja Saksamaal, kuid polnud mingeid muusikalisi traditsioone. Sellele vaatamata, saavutatud vabaduse romantika mõjudel, noore Leedu Vabariigi muusikaline areng omandas üna intensiivse kuju. Kõike leedupärast võeti suurima vaimustusega. Rohkesti kontserte korraldasid Venemaalt nüüd vabale kodumaale tagasipöördunud kunstnikud, tekkis laulukoores ja toimus isegi mõningaid sümfoonia-kontserte. Vana-aasta õhtul 1920. a. rõhuma leedu lauljate ja muusikute eestvõttel korraldati Kaunases esmakordselt ooperietendus. Anti „Traviata“. Lavastajaks, balletmeistriks ja kaasmängijaks oli kuulus leedu laulu-meister K. Petrauskas, dirigendiks Tallat Kelpša. Ooperil oli niisugune menu, et see kõigi muude helikunsti alade seas otsemalt nihkus esiplaanile — sai isegi justkui mingiks rahvuslikuks pühaduseks. Ooperi erakordsele menule aitas tublisti kaasa asjaolu, et juba enne Maailmasõda mitmed leedu lauljad esisid Venemaal ja mujal limpapaistvaid kohti ooperiartistide-

na (nii K. Petrauskas Peterburgis Maria-ooperi premjeena, A. Sodeika Ameerikas, ka Grigantiene jt.), Moskvast saabus dirigent Bukša jt. Nii siis primitiivse, veevärgita ja kanalisatsioonita, ühe- ja kahekordsete majadega päälinna Kaunase fooniil hakkas arenema esmajärguline ooperi-fooniil. Selle tõigaga määrati ette leedu muusikaelu arenemise terve ajajärk. Ooper asetati leedu kunstielus tähtsaimale kohale, olguigi, et selle eest hoolitsemine valitsusele hiigelsummasid maksis ja maksab praegugi. Niisugune ühekülgne ooperi eelistamine on leedu muusikaelule isegi teatud negatiivset mõju avaldanud: selle tagajärjel on kõvasti langenud nii publiku kui ka juhtivate võimude huvi muile muusika-aladele — nii sümfooniilisele rakendumisele, kammermuusikale, kontsertantidele-solistidele, koorimuusikale jne. Vaatamata leedu muusikute tugevaile jõupingutustele asja normaalseisese roopaisse säada, pole see senini veel täiesti korda läinud.

Sümfooniilise muusika alal Leedus tegutseb küll Filharmonia Seltis, kes korraldab kontserte, kasutades selleks ooperiorkestrit oma ja välismaiste dirigentidega. Kuid need kontserdid ei ole suutnud veel traditsiooniliseks saada. Siiski umbes 1932. a. võidakse tähistada leedu muusikaelus teatud murrangujärku. Riida heliloojaid — Banaitis, Šimkus, Jakubenas jt. — algatasid ajakirjanduses energilist kampaaniat leedu muusikaelu ühekülgse, „ainult ooperiharrastusliku“ juhtimise vastu ja nende pingutustel oli teatud edu, vähemalt selles mõttes, et ka sümfooniakontserdid kuuluvad nüüd Riigiteatri tegevuse kohustuslikku ossa. Ja sellest ajast päälle sümfooniakontserdid on toimunudki regulaarselt üks kord kuus, kusjuures nende korraldamine lasub reorganiseeritud Filharmonia Seltisil, kuni vastavad funktsioonid siirduvad lõppeks terviklikult Riigiteatrile.

Viimasel ajal ka Raadio-orkester, mis tublisti on kasvanud ja tugevnenud, annab täiesti iseseisvaid kontserte (Balti Nädalalgi toimus üks niisuguseist Leedu-Läti-Eesti eeskavaga B. Dvarionas'e, J. Medinši ja J. Aaviku juhatusel). Suuremaid sümfooniakontserte korraldatakse ühendatud orkestritega, ja nüüd olakse rahul vähemalt sellega, et ka sümfooniiline muusika ooperi kõrval on leidnud leedu muusikaelus väerika eluõiguse. Publikuski võidakse juba märgata, kuigi väikese, ometi kindla sümfooniilise muusika harrastajate ringi kujunemist.

Sama aasta (1932/33), mis oli teatud murranguks üldises leedu muusikaelus, tähistab ka leedu koorilaulu harrastuse edu algust. Seegi saab üha kindlama ja tähtsama koha nii muusikalises kui ka üldises kultuurielus. Päälinna koorid, nagu see loomulik, jäävad muidugi tooniandvaks. Tähtsaks tõukeks koorilaulu harrastamises on olnud Mozarti „Requiem“ ettekanne 1932. a. Leedu Kaitseliidu koori poolt prof. Martinonas'e juhatusel. Sellele on järgnenud Händeli „Messias“, Haydn'i „Loomine“, Saint-Saëns'i „Jõuluratoorium“ jt., mis teisigi koore on kaasa tõmmanud suuremaile üritustele. A-capella laulu harrastaminegi on sellest päle arenenud suurema eduga. Kuigi Leedus praegu ei leidu ühtki eriti silmapaistvat laulukoori, on ometi paljudel neist oma kindlad teened. Kaitseliidu koor prof. Martinonas'e juhatusel töötab rohkem suurteoste (oratooriumi) alal, teised aga annavad edukalt a-capella kontserte.

Koorid ja koorijuhid on liidetud erioorganisatsiooniks — oma sekstiooniga. Selle organisatsiooni initsiatiivil on koorilaulu alal viimasel ajal paljugi korraldavat ära tehtud. Provintskooride ettekande taseme tõstmiseks on korraldatud kooride võistlusi, samuti ka ringkondade laulupäevi. Siiani on korraldatud ka kolm laulupidustust (1924, 1928 ja 1930), kuid need on möödunud mitte sellise eduga nagu loodeti. (Siin tuleb silmas pidada, et mainitud alal, kus Eestil ja Lätil on juba oma üle poole sajandilise laulupidude traditsioon seljataga, Leedus kõik peab toimuma alles algkorralduse tähe all.) Üldlaulupeo korraldamine on olnud märgitud küll 1938. aastale, kuid ettekannete kvaliteedi tõstmise sihiga see on edasi lükatud, kuni asi soovitud tagajärgede mõttes küpsena näib. Kuigi on palju raskusi, millega tuleb võidelda koorikultuuri viljelemisel, provintsis sageli tuntakse puudust hääde koorijuhide järele, ka võimu ja valitsuse esindajad ei vaata alati küllalt tõsiselt sellele muusikaalale jne. — ometi kõige kiuste asi edeneb suuresammuliselt.

Rahvaviiside korjamise alal töö algas küll alles 1933. a., kuid siingi on juba rohkesti suudetud teha. Haridusministeeriumi alla kuuluva Rahvakunsti Arhiivi juure on loodud Rahvaviiside Osakond, mille kaudu sel alal korraldatakse järjekindlat tööd. Senini on korjatud, üleskirjutatud ja fonografeeritud tuhandeid vanu rahvaviise ning käesoleval aastal neist valimikuna isegi tore kogu trükit avaldatud.

Ka Haridusministeeriumi Kirjanduslise Komisjoni juure on asutatud Muusikajaoskond. See korraldab leedu heliloomingu kirjastamist. Osa helindeid on välja antud Viinis, ülemaailmselt tuntud Universal-Editioni kaudu. Kuna kõgu see töö alles viimastel aegadel oma alguse on saanud, siis tagajärjed on veel vähetuntavad, ent asja juhtimise regulaarsuse juures sellest loodetakse palju. Muusikakirjastuse arenemisele suureks takistuseks on see, et nooditrüki tehnilised võimalused Leedus on kasinavõitu.

*

Lähtudes arusaamisest, et riigis, kus enamik rahvast põlvneb talupoegadest ja kus muusikalised traditsioonid on veel nõrgad, — eriline tähtsus langeb koolimuusikalisele kasvatusel, Leedus ka sellele alale osutatakse rohkesti tähelepanu. Muusikalise kasvatuseteostamise aluseks on küllaldase põhjalikkusega läbi töötatud ja võrdlemisi laialdase ulatusega õppekavad koolimuusika õpetuses — alates algkoolist ja lõpetades gümnaasiumiga. Algkoolides muusikaõpetuse alal leidub küll teatud raskusi, kuna vanemapõlve rahvakooliõpetajad pole küllaldase muusikalise ettevalmistusega. Siiski noorem põlvkond, kes on saanud ettevalmistuse seminarides, täidab oma ülesandeid palju paremini.

Muusikalise õppetöö kvaliteedi tõstmiseks korraldatakse peagu igal suvel vastavaid kursusi. Ka gümnaasiumes pole veel kõikjal kvalifitseeritud muusikaõpetajaid — neilegi korraldatakse täienduskursusi. Kuid siin osutub seisukord siiski märksa paremaks — eestvedajaks on terve rida energilisi ja andekaid muusikaõpetajaid, kes oma töö tõhusate tulemustega palju õpetlikku ja ergutavat pakuvad teistelegi. Provintsis gümnaasiumi lauluõpetaja on justkui kohalik „päämuusikadirektor“: ta on ühtlasi koori- ja orkestrijuhiks ja üldse muusikaliseks initsiaatoriks.

Viimase kahe aasta jooksul on korratud huvitavat katset — gümnaasiumide kooride võistlust. See on toimunud nii, et alul on võistelnud ringkonnad, siis neist võitjaini selekteerunud koorid ja alles sellele järgnevalt viimaseist lõpuvõistlusele pääsenud kvalifitseeritud koorid. Niisugused võistlused on märgatavalt tõstnud gümnaasiumi kooride ettekan delist taset, ent teisest küljest, nagu räägitakse, need on arendanud mõningal määral ka ebatervet konkurentsi koolide ja koorijuhtide vahel ning isegi segavaks osutunud loomulikule pedagoogilisele tegevusele. Viimatinimetatud põhjusil käesoleval

Pilte Pärnumaa laulupeolt: President K. Pätsi saabumine; üldjuhid P. Laja ja J. Simm; vaade laululavale

aastal on loobutud sellest ettevõttest, küll aga see on asendatud õpilaskooride ühis-kontserdiga, mis on näidanud samuti hästehitud tööd. (Selles võisid veenduda Balti Nädalast osavõtjadki vastavalt korraldatud kontserdil.)

*

Leedu muusikaelu nõrgeimaks küljeks on solistide esinemised ja kammerkonsertid, eriti esimesed. Har-

va tullakse veel klaverikontserdile, kuid solisti-laulja kontsert on Kaunase muusikapublikule veel täitsa võõras maailm. Seepärast solistide kontserte sääl toimub üsna harva ja publiku osavõtt neist on väga kasin. Nõrk on ka kammermuusika ala. Neidki korraldatakse õige harva ja vähesele publikule. Alatist keelpillide kvartetti Kaunasel pole.

*

Mis puutub leedu muusikaasutistesse, siis möödudes ooperist (mille orkestri koosseisu kuulub 60 mängijat, lavakunstnikeks soliidne solistide personaal ja koguikas ning kõlarikas koor ning kus juhtidena tegutsevad dirigendid Bukša, Kelpša ja Dambrauskas) peab veelkord märkima ka Leedu Raadioorkestrit. Selle koosseis on praegu 56-liikmeline, küll nooruslik, kuid viimasel ajal end hästi ülestöötanud ja võimeline iseseisvalt avalikkegi sümfooniakontserte pakkuma.

*

Leedu Konservatoorium on välja arenenud väikesest muusikakoolist, mis asutatud leedu helikunsti isa Naujalis'e poolt. Kuni 1933. a. see on töötanud Riikliku Muusikakoolina, siis ümber kujundatud konservatooriumiks, millisena jätkab nüüd intensiivset tegevust. Selle direktoriks on olnud pikemat aega üks leedu tähtsamaid heliloojaid prof. Gruodis. Möödunud aastast ta kohale asus aga leedu kaasaegse heliloomingu juhtivamaid jõude, helilooja Banaitis, kes jätkab oma eelkäija tööd suurima armastuse, hoole ja tasakaalukusega. Käesoleval ajal Kaunase konservatooriumis töötab ümmarguselt 250 õpilast ja 33 õpetajat. Pääle konser-

vatooriumi Leedus on veel muusikakoole. Need kõik hoolitsevad Leedu muusikalise järelekasvu eest.

*

See on lühikokkuvõttena kõik, mida võiks märkida iseseisva Leedu muusikalisest arengust.

Eeltoodud V. Jakubenas'e ettekandele ja Balti Nädala raamides korraldatud muusikalistele üritustele baseeruvat, aga mitte vähem ka isiklikele kokkupuutele leedu juhtivamate muusikategelastega toetudes, Balti Nädalast osavõtjad muusikainimesed — tänu leedu kolleegidele, kes omas siiras külalishahkuses avaldasid lakkamatut valmisolu ja väsimatust mitmesuguste muusikaliste huvialade tutvustamisel — said kaunis ülevaatliku pildi leedu nooruslikust edasipüüdlikust muusikaelust, milles avaldus ilmseid saavutisi, aga samuti ka tagasihoidmatut tungi nende avardamiseks ja süvendamiseks.

*

Sellised ettevõtted, nagu Balti Nädal oma erialaliste üritustega, loovad aga soodsamaid eeldusi Baltikumi tulevaseks koostööks.

Riho Päts

Rohkem omamuusikat

Möödunud aasta lõpul korraldas Riigi Ringhääling oma kuulajaskonna seas ankeedi raadiokava kohta, milles paluti ära märkida ka oma soove — ja seda päämiselt muusikalise kava osas. Nimetatud ankeedi vastuste kohta on analüüsivalt sõna võtnud „Raadiolehes“ dir. F. Olbri ja G. Helbemäe. Kuigi vastuseid ankeedile oli võrdlemisi vähe, tahaksin puudutada neis üht nähet — see on nõuet rahvusliku muusika järele.

Silmitsedes lähemalt nõudeavaldusi, oleme aga suurelt pettunud: publik ei oska vahet teha väärtusliku ja tühise, oma ning võõra muusika vahel. Sooviavaldused kuuluvad pea eranditult vähepakkuva, odava muusika valdkonda, nagu seda on „Viljandi paadimees“, „Mets mühiseb“, mõnigi lööklaul helifilmist jne. Tundub, et puudub publikul soov ning tung meie oma loomingu järele.

Umbes sama kõneles ka helilooja Riho Päts möödunud lauluõpetajate kongressil. Ta olevat taanud rea katseid kooliõpilastega, lastes neid laulda laule, mida nad korralikult oskavad ja mida nende kodudes tavaliselt lauldakse. Tulemus: „Viljandi paadimees“, jne.

Siin peaksid meie muusikaelu juhtivad organisatsioonid ja rühmitused kindlalt vahele astuma eesti muusika ning meie rahva muusikalise kasvatus ja mõtlemisviisi kaitseks. Edasiminekuks senises suunas oleks rahva maitse labastamine ja ühel päeval seisaksime tõe ees, et eesti rahvas pole enam viljakas laulurahvas.

Et olukorda parandust tuua, peaksime erilist rõhku panema lauluõpetusele koolides, tutvustades noorsugu eesti muusikaga ja õpetades neid mõtlema muusikas eestipäraselt. Aga ka laiematele hulkadele peame pakkuma võimalikult palju eesti

muusikat — ja seda mitte niivõrd raskest kõrge kunsti küljest, vaid esialgu ehk enam rahvapäraselt, vahest ehk ajaviitemuusika näol. Väga tähtsad oleksid seejuures enne ettekannet ka lühikesed selgitavad sõnavõttud.

Käesolevale küsimusele enam tähelepanu pühendama peaks esijoones just Riigi Ringhääling, andes sagedamini kontserte eesti helitöödest. Praegu kuuleme meie eesti helitöid raadiost vaid 2 kuni 3 korda kuus à 40 minutit orkestrilt ja teist niipalju ehk solistidelt. Seda on aga äärmiselt vähe võrreldes protsentuaalselt iga päev antavate löökpalade hulgaga. Peame jõudma niikaugemale, et orkestrikontsertide kavad vähemalt üks kord nädalas oleksid pühendatud eesti heliloojaile. Teiseks olgu iga hommikkontsertide kavas (heliplaatidelt) vähemalt paar eesti autorite helitööd.

Riigi Ringhäälingust dir. F. Olbrei omas sõnavõtus mainis, et selle asutise noodikogus leiduvat vaid umbes 150 partituuri eesti heliloojailt. Nende ridade kirjutaja teadmist mööda on praegu partituure juba üle 200, sääli hulgas osa veel esiettekandele tulemata. Arvestades ühe kontserdi kavasse keskmiselt kuus helitööd, jatkuks sellestki partituuride hulgaist umbes 30 kontserdiks (-nädalaks), s. o. pooleks aastaks. Ja miks mitte poole aasta pärast ei võiks üht helindit korrata? Teeme seda ju välisautoritega märksa tihedamini. Seejuures peame arvestama, et iga aastaga partituuride hulk suureneb.

Hommikkontsertideks on meil ju ka rida heliplaate valmistatud, küll Riigi Ringhäälingu ja teiste orkestrite ettekandes. Veelgi enam aga leidub neid meie rohkearvulistelt laulukooridelt ja solistidelt. Repertuaari puuduse üle meie enam nuriseda ei tohiks. Ja eesti helitööde tarvitamise puhul tekib heliloojaskonnas ka märksa tõhusam loominguind, ühtlasi kontakt laiema publikuga. Publik

omakord aga kuulates sagedamini eesti helitöid, õpib jälgima eestipärast mõtlemisviisi, seda ajajooksul tundma ja ka armastama.

Osalise tähtsuse seesuguses eesti muusika propageerimises omab ka lokaalimuusika. Sellest äratundmisest on ka tingitud nõue, et lokaalis ettekantavaist paladest peab iga kuues number olema pärit eesti autorilt. Kahjuks on siin praegu veel takistuseks vastavate nootide puudus lokaalimuusika osas, kuid see on vist ainult lühikese aja küsimus, kuna Autorikaitse ühing on juba asunud kirjastama lokaalimuusikat.

Märksa halvem on aga asjaolu, et meie lokaalimuusikud suhtuvad sellesse väga loult, — püütakse läbi saada vanade kogemustega ning töö kergendamise mõttes mängida vanu palasid, mis juba pähe õpitud.

Väide, nagu ei sooviks publik Eesti helindeid kuulda, pole õige. Esialgu tundub see publikule ehk võõras, aga peagi harjub ta sellega ja hakkab neid isegi nõudma. Tegin aastat poolteist tagasi isiklikult seesuguse katse ühes suuremas Tallinna lokaalis, kus tookord teenistuses olin. Orkester hakkas teiste palade vahel mängima eesti laule, nagu „Tule koju“, „Kuldrannake“, „Tuljak“ jne. Juba paar kuud hiljem tuli ette juhuseid, kus publikult avaldati soovi nende palade mängimiseks.

Siin peaks abiks tulema ka Eesti Kutsemuusikute Ühing ning nõudma oma liikmeilt enam hoolt eesti muusika propageerimisel — ja ei mitte näilikkude sääduse nõude täitmist.

Usun, et rahva muusikalise maitse arendamine on küllalt tähtis küsimus ja praeguse olukorra lahendamiseks tuleks energiliselt tegutseda kõikidel muusikalistel organisatsioonidel ning rühmitustel.

Ülo Topmann.

T. Vettiku „Laulukoori juhataja“

käsiraamatu trükkimine on praegu täies hoos. Kuna aga paljude koorijuhtide poolt on soovi avaldatud seda raamatut veel alandatud hinnaga, s. o. Kr. 2.50-ga, tellida ja kuna raamatu lõplik valmisa-

mine võtab veel veidi aega, siis on Laulujate Liit otsustanud koorijuhtidele vastu tulla ja võtta alandatud hinnaga tellimisi vastu veel kuni 1. oktoobrini s. a. Vabamüügil maksab raamat Kr. 5.—.

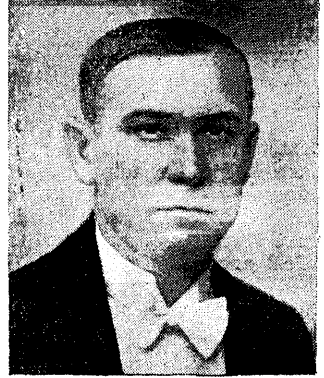
Voldemar Leemets †

Õöl vastu 23-dat juulit suri Tallinna lähedal, Meriväljal, veresoone lõhkemise tagajärjel pääs, helilooja Voldemar Leemets. Lahkunu oli tuntud kujusid eesti muusikute peres. Peagu kogu oma parima eluea ta tegutses Tallinnas. Juba varsti pääle Vabandussõja lõppu V. L. astus „Estonia“ ooperi orkestrisse, kus 14 aastat mängis II viiulit, olles mitmeid aastaid kontsertmeistriks altide reas. Samal ajal ta innukusega rühkis kaasa ÜENÜ peres.

Vold. Leemets oli tegev ka muusika ajakirjanduses, „Helikunna“ veergudel ta sageli võttis sõna väga mitmesugustes küsimustes, ning „Muusikalehe“ kaastööliseks ta jäi kuni surmani. Muusikaarvustajana L. tegutses „Uudislehe“ toimetuses, olles enne seda lühemat aega „Kaja“ juures samal alal.

Heliloojana lahkunu jättis järele 2 keelpillikvartetti, sümfoonilise helitöö „Rahva viisi otsingul“, ühe opereti, laulumänge, koori- ja soololaule ning instrumentaalpalasid.

Vold. Leemets sündis 18. märtsil 1896. aastal Rakveres, kus ta veetis oma lapsepõlve ja kooliaastad. Lõpetades Rakvere linnakooli ja Õpetajate Seminaari, siirdus ta Tallinna. Evides annet viiulimänguks — mida harrastas juba seminaari päivil — ta

VOLD. LEEMETS

sai prof. Paulsen'i eraõpilaseks. 1931. aastal L. lõpetas Tallinna Konservatooriumi kompositsiooni klassi.

Imimesena Vold. Leemets oli vaiksloomuline, alati humoorikas ning häätahtlik kõigi vastu. Oma kinnise iseloomu tõttu ta ei rääkinud enesest palju. Meelehärma ta varjas naljatluste taha ja kaasinimestes optimistina ta tahtis ikka näha vaid hääd.

Mälestagem ka meie teda soojusega.

Foto Uustalu

Vold. Leemetsa haauküngas Rahumäe kalmitul

Muusikategelane Karl Leinus

50-aastane

Koosviibimine K. Leinuse sünnipäeva puhul; juubilar vasakult neljas

Karl Reinu p. Leinus sündis 29. augustil 1889. a. Sibula talus, Vana-Antsla vallas, Võrumaal taluperemehe pojana. Alghariduse sai ta Võrumaal, Kaika kihelkonnakoolis, mille järele astus Riia Vaimulikku Seminar, kus lõpetas kursuse 1906. a., omandades rahvakooli õpetaja kutse. 1906—1907. a. oli õpetajaks Oru koolis Väike-Lähtu kihelkonnas Läänemaal. 1907—1908 õppis Valgas pedagoogilistel kursustel, sooritades 1910. a. eksami õpetajakutses. Muusikalise hariduse omandamist algas ta 1910. a. Vilnos. 1912. a. lõpetas laulu- ja muusikaõpetajate kursuse Hersoni muusikakooli juures. 1913—1915 õppis muusikat Moskvas ja Peterburgis, kus lõpetas V. S. Smolenski dirigentidekooli juures kõrgema muusikakursuse ning 1916. a. sooritas eksami koorijuhi kutsealal Keiserlikus Kapellis. 1908—1911. a. oli köstriks-õpetajaks ja koorijuhiks Karula kihelkonnas Võrumaal ning a. 1911—1917 Tallinna Issanda Muutmise Koduguses. 1917—1924 oli Tallinna linna XIX ja XII algkooli juhatajaks, 1924—1931. a. laulu- ja muusikaõpetajaks Tall. linna ühisgümnaasiumis, Tall. linna õhtu-ühisgümnaasiumis, Lenderi gümnaasiumis ja Tall. linna täienduskoolis. 1931. a. kuni tänini töötab ta linna XIII algkoolis õpetajana.

Teenistuse kõrval võtab K. Leinus aktiivselt osa seltskondlikust tegevusest, kus teda tuntakse õiglase, vastutuleliku ja tagasihoidliku isikuna ning hää organiseerijana. 1913—1917 juhatas ta Tallinna Karskusselts

„Valvaja“ koori, millega esimese kontserdi andis 1913. a. Siit pääle esineb ta korduvalt kooridega avalikkuse ees. Samal aastal (1913) „Estonia“ pühitsemisel, kui Aleksander-Nevski kiriku koor ära ütles pühitsemisel laulmisest, võttis juubilar selle ülesande enda pääle Tallinna Issanda Muutmise kiriku kooriga. 1919. a. organiseerib ta Tallinnas omanimelise lastekoori, andes rea kontserte nii kodumaal kui ka Lätis ja Soomes. 1921. a. avab tasuta muusikakursused lastele. 1922. a. kutsub ellu lastekoori osakonnad Tapal, Rakveres, Nõmmel, Paides, Põltsamaal ja Tartus, kuid juba nimetusega „Eesti Laululapsed“. Organisaatsioon tegutseb K. Leinuse juhatusel 1924. a., mil lõpetab tegevuse vastavate ruumide ja aineliste võimaluste puudusel. 1919. a. kutsub ellu ja juhatab omanimelist lauluseltsi-segakoori, mis hiljem ümbernimetatakse laulumuusikaseltsiks „Põhjala“, kuid aineliste võimaluste puudusel lõpetab ka see organisaatsioon oma tegevuse 1928. a. Sügisel 1929. a. annab ta oma nõusoleku Raudteelaste Kultuur-Haridusühingu „Raudam“i segakoori juhtimiseks. Organiseerib selle ümber ja juba järgmisel aastal viib koori „Estoniasse“ avalikkuse ette. Siit pääle on ta pidevalt esinenud kooriga Tallinnas, kodumaa teistes linnades, alevites ning korduvalt tutvustanud eesti laulu Soomes, Lätis ja Leedus. Pääle üksikute laulukooride juhatamise, on juubilar juhatanud kihelkondlikke, ilmalikke ja vaimulikke laulupäevi,

maakondlikke noorte laulupidusid Tallinnas, Pärnus, Võrus, Petseris, on olnud maakondlikel õpetajate kursustel Järva-, Pärnu-, Viru- ja Harjumaal muusikalektoriks. Vabadussõjast K. Leinus võttis osa Tallinna Kooliõpilaste rooduga, omab nii Eesti kui Läti Vabadussõja mälestusmärke, Piiskop Platoni ja Leedu Vürst Gedeminase ordenid. Praegu on K. Leinus „Raudami“ ja „Nõmme Rahvaulikooli Seltsi“ segakooride juhataja, Tallinna V reaalkooli, Nõmme keskkooli-gümnaasiumi orkestrijuh, Koori-

juhtide Ühingu esimees, Lauljate Liidu juhatusliige jne.

OMA 50. aastase juubelipäeval võib K. Leinus tagasi vaadata 10-aastasele vahetpidamata evolutsiooni teed sammuvale tööle „Raudami“ koori juures. Kõrgelt hinnates juubilaril tööd eesti muusika arendamisel, avaldame juubilarile siinkohal suurt tänu. „Raudami“ koor juubilaril auks korraldas laupäeval, 2. sept. s. a. koosviibimise Tallinna Raudteelaste kodus.

Mitmesugust

Lauljate Liidu teateid.

Tänu meeslaulupäeva kaastegelastele ja küllastajatele.

Tartus 11. juunil s. a. Lauljate Liidu Meeskooride Sektsiooni korraldusel toimunud V ülemaaline meeslaulupäev, millega tähistati meie laulupidude 70-aastast juubelit, on jätnud ülejääki Kr. 1.583.08, kusjuures tulusid oli Kr. 5.794.41 ja kulusid Kr. 4.191.33. Ülejääk kasutatakse tervenisti meeskooride noodivara täiendamiseks. Nii on antud trükki kummekond uut laulu, et kooridel sügisel algavaks hooajaks oleks uut repertuaari. On asutud seniilmunud „Eesti Meeslaulu“ lahtiste annete kokkukõitmisele ning veel on kavas ulatuslikuma meeskoorilaulude antoloogia väljaandmine.

Kui meeslaulupäeva muusikaline õnnestumine on üldjuhtide, kohalike koori- ja orkestrijuhude, kooride ja orkestrite teene, siis laulupäeva aineeline ja korralduslik õnnestumine on suurel määral Tartu korraldava toimkonna töö tulemus, kes eesotsas laulupäeva aupatrooni härra linnapääd kindr. A. Tõnisson'iga ja päätoimkonna esimehe härra maavanema H. Lauriga suutis laulupäeva korraldamise suurepäraselt läbi viia ja seltskonnas elavat huvi luua kõigi laulupäeva pidustuste vastu.

Lauljate Liidu Meeskooride Sektsiooni juhatus avaldab soojemat tänu kõigile korraldajatele, eriti härra linnapääd kindr. A. Tõnissonile ja härra maavanemale H. Laurile, üldjuhtidele härradele J. Simmile, E. Tubinale ja F. Tammarile, jumalateenistusel teeninud õpetajatele härradele prof. J. Kõpule,

praost J. Lattikule ja abipraost A. Vooremaale, kõigile kaastegevaile koori- ja orkestrijuhudele, kooridele ja orkestritele, huvirohkusega laulupäeva käsitletud ajakirjandusele ja arvukale Tartu seltskonnale, kes innuka kaastööga, väärrika esinemisega ning sooja suhtumisega meie juubeli-laulupäeva õnnestumisele kaasa aitasid.

Lauljate Liidu Meeskooride Sektsiooni juhatus.

Naiskoorilaulude võistluse tulemused.

Möödunud kevadel kuulutas Lauljate Liidu Naiskooride Sektsiooni juhatus välja võistluse uute neljahälsete naiskoorilaulude saamiseks. Võistlusele määrati neli auhinda à 50 krooni ning auhinna summad pandi välja Eesti Naisliit, Tallinna Naisklubi, Tallinna Naislaulu Selts ja Lauljate Liidu Naiskooride Sektsioon. Võistluse tähtajaks, 20. juuliks s. a. oli saabunud võistlusele 71 käsikirja. Žürii, millesse kuulusid helikunstnikud pr. I. Kahu, härra A. Karindi ja härra O. Roots, valis välja järgmised neli laulu järgmistelt autoritelt:

1. „Laululind“ — G. Ernesaks,
2. „Sünnimaa laul“ — M. Saar,
3. „Oktoober“ — M. Saar,
4. „Kääbuste laul“ — M. Saar.

Üldiselt oli võistluse tase kõrge ning ka auhindamata jäänud laulude hulgas leidub selliseid, mis väärivad kirjastamist ja loodetavasti leiaksid kooride poolehoiu.

Auhinnatud laulud anti trükki ja ilmuvad „Eesti Naiskooride“ sarjas. Auhindade

kätteandmine toimub 9. detsembril „Estonia“ kontsertsaalis peetaval Tallinna naiskooride ühiskontserdil, millal ka auhinna- tud laulud ette kantakse.

G. Ernesaksa naiskoorilaulud on jälle saadaval.

G. Ernesaksa naiskoorilaulud: „Merele“, „Pääsuke“, „Punane õunapuu õis“, „Meelespea“, „Isamaale“, „Emale“, „Ohvrituli“, „Õhtulaul“ ja „Oli mul rikas ristiisa“, mil- lised leidsid eriti elavat kasutamist ja see- tõttu trükist otsas olid, on nüüd ilmunud uues trükis ja on saadaval Lauljate Liidus.

Juubelid.

9. augustil s. a. pühitses oma 60-dat sünnipäeva E. V. Tallinna Konservatooriumi lauluõpetaja pr. Ludmilla Hellat-Lemba. Pr. Hellat-Lemba on lõpetanud Peterburgi konservatooriumi lauluklassi, mille järele täiendas end Itaalias, esinedes ühtlasi Mi- laanos mitmetes ooperites. Kodumaale siir- dudes asus ta „Estonia“ teatrisse ooperilaul- jaks, esinedes reas ooperites. 1928. a. alates on ta Tallinna konservatooriumis lauluõpe- tajaks, kelle koolist on võrsunud rida meie silmapaistvamaid lauljaid. Juubeli pühitse- mine järgneb septembris.

J. Kask 30 a. orkestrijuhiks.

K. a. augustis võib Pärnu tuntud muusika- juht Johann Kask tagasi vaadata 30-aasta- sele pidevale tegevusele Pärnu orkestrite juhatajana. Kuna J. Kask on Pärnu paljude muusikaorganisatsioonide asutajaid, maa- kondlike laulupidude kaasorganiseerijaid jne. ning ta lähemal ajal ajapuudusest tingituna tõmbub tagasi aktiivsest tööst muu- sikalisel alal, siis tähistatakse J. Kase töö- juubelit kohalike muusikaorganisatsioonide poolt vastava kontsertaktusega „Endlas“.

J. Kask sündis 27. apr. 1888. a. Audru val- las Pärnumaal. Lõpetanud Pärnu linnakooli, astus ta Pärnu Majanduse Ühisuse teenis- tusse, kus ta on praegu osakonnajuhata- jaks. Oma otsese ametitegevuse kõrval on J. Kask aktiivselt osa võtnud Pärnu selts- kondlikest eluavaldusist, eriti aga muusika alal, kus on tõusnud kodulinna innuka- maks ja lugupeetavamaks tegelaseks.

J. Kase muusikaline tegevus algab 1902. a. kornetimängijana K. S. „Valguse“ orkest- ris, kus ta isa oli orkestrijuhiks. 1909. a. valiti J. Kask Pärnu Vab. Tulet. Üh. orkest- ri juhatajaks, millisel kohal tegutses kuni 1927. a., välja arvatud sõja-aastad, kus organiseeris ja juhatas mitmeid orkestreid. Vabadussõja päevil oli J. Kask 9. E. Rah-

vaväe Polgu orkestrijuhiks. Vabanedes sõ- javäest, asutas koos mitme tuntud avaliku- elu tegelasega 1920. a. Pärnu sümfooniaor- kestri, mis suure eduga andis Pärnus 1920—1922. a. tuumakaid kontserte. Samal ajal pani juubilar koos helilooja H. Meriga aluse ka Pärnu Helikunsti Seltsile. 1929. a. valiti J. Kask Kaitseliidu Pärnu Maleva or- kestrijuhiks, millisel kohal on vahetpida- mata tegutsenud tänapäevani. 1933. a. ju- hatas juubilar Pärnu suvekontserte. J. Kask on kõigi iseseisvusaegsete Pärnumaa laulu- pidude-päevade kaasorganiseerijaid ning ühendatud kooride juhatajaid. Möödunud sügisel oli juubilar jällegi nende ridades, kes kutsusid ellu Pärnu asjaarmastajate sümfooniaorkestri. Suuri teeneid omab J. Kask ka teatritöö alal, kuna ta „Endla“ teatrikomisjoni liikmena reorganiseeris Pär- nu kutselise teatri.

Olla 30 a. vahetpidamata juhtivalt tegev muusikaelu rindel, eriti aga orkestrite juh- timise alal ilma mingisuguse tasuta, nõuab suurt kunstiarbastust, väsimata energiat ja isegi ohvrimeelsust, mida kõike on ka J. Kask Pärnu muusikaelu hüvanguks ilmuta- nud. J. Kask kui rea Pärnu muusikaorga- nisatsioonide asutajal, maakonnas asuvate orkestrite instrueerijal ja nõuandjal ning Pärnu orkestrite isal on väärtuslikud teen- ned Pärnu linna ja -maa muusikaelu kõi- gekülgsel arendamisel. Juubeli puhul kogu kodulinna ja -maa muusikaõprade pere tugev käepigistus tublile töömehele!

Väägvere juubelipidustused.

Väägvere laulu- ja mängukoor pühitses 10. juunil s. a. oma 100-aasta juubelit. Sel puhul peeti Väägvere koolimaja juures ak- tus-kontsert, mis algas vaimuliku talitusega abipraost A. Vooremaa poolt, kes tuletas meele Väägvere laulu-, ja mängukoori suurt tööd ning ühtlasi D. O. Virkhaus'i, kelle mälestuseks paigutati koolimaja külge Laul- jate Liidu Puhkpillimuusika Sektsiooni poolt mälestustahvel.

Aktuse muusikalises osas esitati ettekan- deid Väägvere ja Kaitseliidu Tallinna Ma- leva orkestrite ning Väägvere laulukoori poolt. Väägvere orkestrit juhatas L. Virk- haus, kes äsja lõpetas Tartu Kõrgema Muu- sikakooli, kuna laulukoori juhatas Vääg- vere praegune kooliõpetaja Peeter Virkhaus.

Kõnega koori tegevusest esines koori praegune esimees prl. F. Virkhaus. Seejä- rele kõneles Lauljate Liidu esindajana mi- nistriabi K. Jürgenson. Ülevaatega koori ajalooist esines abiesimees T. Fuchs. Ter- vituste osas esines Tartu Maavanem H. Lau- ri, kes tervitas ka Vabariigi Valitsuse nimel. Lauljate Liidu poolt andis liidu abiesimees

K. Jürgenson üle auaadressi. Muusikamuuseumi nimel tervitas A. Pulst, teatades, ühtlasi, et Muusika Muuseumi Ühing on valinud P. Virkhaus'i oma auliikmeks ning kingib koorile noodivara.

Tervituste järele avati kate mälestustahvliit. Lõpusõna ütles maavanem H. Lauri, ühtlasi üle andes Vabariigi Presidendi poolt koorile Kr. 250.—.

Aktusest osavõtt oli väga elav ning kõigile jäi ülev mulje.

Mitmeid teateid.

Hakkab ilmuma uus sari kergeid koorilaulu.

Väiksemate maa- ja noorsookooride repertuaari küsimus on püsinud meil aastaid teravalt päevakorral. Peame tunnustama, et laulud, mis meil on ilmunud „Rahvakooride“ ja „Eesti Laulu“ annetes ning laulupidude nootides, ei ole paljudele kooridele jõukohased.

Möödunud kevadel loodi Lauljate Liidu juure noorsookooride erikapitali toimikond, milline otsustas asuda kõige kiiremas korras lahendama noorsookooride, ühtlasi ka väiksemate ja nõrgemate maakooride repertuaari küsimust.

Otsustati välja anda vihik kergeid koorilaulu segakoorile. Vihik on antud trükki ja ilmub celoleva hooaja alguseks, makstes umbes 25 kuni 35 senti. Vihik sisaldab järgmised laulud:

V. Reimann — „Uueks tõusuks“.

R. Päts — „Ühte laulu“.

R. Päts — „Ta lendab mesipuu poole“.

J. Aavik — „Kevadel“.

G. Ernesaks — „Me purjetame merele“.

G. Ernesaks (rahvaliku viisi säade) — „Saaremaa“.

J. Jürme — „Naljalugu“.

Nagu lauludest nähtub, on neist enamus juba laialdaselt tuntud, kuna nad on ilmunud koolide lauluramatutes, seega noortele ühe- või kahehäälsena juba tuttavad. Üldiselt kõik laulud on toodud väga lihtsas säades, nii et nende laulmine ühelele, ka väikseimale ja noorimale koorile, ei võiks tekitada raskusi.

Lauljate Liit loodab, et selle uue üritusega mõnel määral meil hakkab lahenema kergemate koorilaulude kriis, ning kavatses selliste vihikute väljaandmist jätkata ka edaspidi, kusjuures eriti tahetakse silmas pidada ka laulude rakenduslikku tarvet.

● Tallinna sünagoogi ülemkantor J. Gurevitš pühitses augustikuu alguses oma

muusikalise tegevuse 40-a. juubelit. J. Gurevitš on varemajal tegutsenud ka dirigendina, juhatades Riias ja Varssavis sümfooniaorkestreid. Teda peetakse silmapaistvaks juudi muusika tundjaks, millisel alal ta on avaldanud ka teaduslikke uurimusi ja kirjutisi.

● Riigi Ringhäälingu senine orkestrijuh prof. R. Kull on sellelt kohalt lahkunud, et täielikult pühenduda „Estonia“ teatri tööle, ning tema asemele on valitud uueks orkestrijuhiks helikunstnik O. Roots. O. Rootsi oleme lühikese ajaga tundma õpinud kui silmapaistvate digendivõimete ja muusikalise intelligentsiga kunstnikku.

● Tartu Kõrgema Muusikakooli lõpetasid möödunud kevadel: kompositsiooni alal — V. Kliimand, L. Virkhaus; klaveri alal — M. Sarv; laulu alal — H. Rooväli; viiuli alal — E. Johanson; klaveri alal — A. Jaanvärk.

● 8. juunil s. a. suri Tallinnas tuntud lauluõpetaja Barbara Malama. Kadunu lõpetas Peterburgi konservatooriumi ning täiendas end laulu alal Itaalias. Pärast Vene revolutsiooni tuli ta oma abikaasaga Eestisse, kus asusid muusikatunde andma. Abikaasa surma järele jätkas pr. Malama laulutundide andmist kuni surmani. Tema õpilaste arv on suur, muude hulgas oli tema õpilaseks ka filmimaailmas kuulsuse võitnud Miliza Korjus.

● Virumaa Õpetajate Liit on otsustanud luua oma juure segakoori, mida asub juhatama E. Raatma, kuna abijuhatajateks on J. Lohk ja E. Tammaru.

Eesti muusikuid välismail.

● Pariisi Prantsuse revolutsioonipidustustel käisid Eestist helikunstnikud E. Võrk ja E. Tubin, et jälgida pidustuste muusikalist osa.

● Augusti alguses sõitis tagasi Viini ooperilaulja Tiit Kuusik, et alata proovidega algavaks hooajaks. Temaga sõitis kaasa ka pr. Kuusik, kuna meie noor ja lootusrikas laulja suvepuhkuse ajal abiellus.

● Juunikuus saabus tagasi kodumaale organist Hugo Lepnurm, kes viibis kaheksa kuud Pariisis enda täiendamisel prof. M. Dupré juures, olles Kultuurkapitali ja Vabrikantide Ühingu stipendiaat.

● Juulikuus sooritas õppereisi välismaile Vabariigi Presidendi stipendiaadina ooperiprimadonna I. Loo-Talvari, esinedes ühtlasi ka välismaal ringhäälingutes.

Tegev ja vastutav toimetaja

EDUARD VISNAPUU

Toimetuse kolleegium:

prof. J. AAVIK, G. ERNESAKS, A. OINAS,

prof. J. VAKS, T. VETTIK.

Väljaandja *Eesti Lauljate Liit*, Tallinn, Lai 11. telefon 431-82.

Uudis!

E. Brauer „**FLÖÖDI ÕPIK**“

Hind: Lauljate Liidu liikmetele kr. 3.50, teistele kr. 4.50.

Vajalik igale algajale ja edasijõudnud mängijale igas puhkpillikooris! Sisaldab 106 harjutust alates kõige lihtsamatega. Rohked selgitavad tekstid võimaldavad igal algajal ja vähikul tungida flöödimängu tehnika peenustesse omal jõul.

LAULJATE LIIDU KIRJASTUS

TALLINN, LAI 11

Posti jooksev arve 235.

Puhkpilliorkestritele!

Ü. Topman „**RIVIMARSS**“.

Hind L. L. liikmetele kr. 2.—, teistele kr. 3.

E. Kapp „**VÖIDUMARSS**“.

Hind L. L. liikmetele kr. 2.50, teistele kr. 3.50.

Jälle saadaval:

R. Ploom „**KODUMAA KAITSJAD**“ marss.

Hind L. L. liikmetele kr. 2.—, teistele kr. 3.—.

LAULJATE LIIDU KIRJASTUS

TALLINN, LAI 11 Posti jooksev arve 235.

PAUL INDRA

(end. Pressnikoff)

Kontsert, saade, tunnid, klaver ja orel.

Tallinnas ja väljaspool.

Tallinn, Rulkoviuse 26-10

Telefon 426-20.

AUGUST PERMANN

O-ü. „**Esto-Muusika**“ ja Tallinna Konservatooriumi klaverimeister ja -häälestaja.

Tallinn, Gonsiori 43—2, telef. 320-51.

Uudiseid kooridele algavaks hooajaks!

„RAHVAKOORID“

- anded: 49 — A. Karindi „Talve õhtu“
T. Vettik „Kaera-Jaan“
- 50 — V. Nerep „Kaame daam“
A. Kapp „Löökesele“
- 51 — V. Kapp „Tule, jäta jumalaga“
R. Päts „Labajala-valss“
- 52 — G. Ernesaks „Kella hääli“
T. Vettik „Ennemuiste“
- 53 — M. Saar „Mardilaul“
- 54 — T. Vettik „Sügislaul“
A. Karindi „Minu kodu“
- 55 — A. Karindi „Helbeid langemas“
- 56 — M. Härma „Enne ja nüüd“
- 57 — G. Ernesaks „Sireli kas mul õnne“
G. Ernesaks „Väiku sõsar vellega“
- 58 — M. Saar „Laanehaldjate laul“.

„EESTI MEESLAUL“

- anded: 51 — T. Vettik „Põhjamaa lapsed“
- 52 — E. Tubin „Igatsus“
T. Vettik „Piibutõbi laul“
- 53 — A. Karindi „Käokene kuldalindu“
E. Võrk „Uinuge langenud kotkad“
- 54 — A. Läte „Kevadel“
A. Läte „Kuldrannake“
A. Läte „Malemäng“
- 55 — A. Kapp „Mehed“
G. Ernesaks „Päike vajus pärna-
puule“
- 56 — A. Karindi „Talvine õhtu“
G. Ernesaks „Merele“.

ERIVÄLJAANNE SEGAKOORIDELE!

K. Tüürpu „Küll hülgavad tähed“

Hind L. L. liikmetele 7 senti, teistele 10 senti.

Lauljate Liidu Kirjastus

TALLINN, LAI 11

Posti jooksev arve 235.